

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı

Spor Yönetimi Bilim Dalı

**SPOR EĞİTİMİ ALAN ÖĞRENCİLERDE SOSYAL
BECERİ VE MESLEKİ KİMLİK DURUMLARI**

Yüksek Lisans Tezi

Mustafa Alı Saqee AL BAYATI

Danışman

Doç. Dr. Aydın PEKEL

İstanbul – 2023

TEZ TANITIM FORMU

Yazar Adı Soyadı : Mustafa Alı Saqee AL BAYATI

Tezin Dili : Türkçe

Tezin Adı : Spor Eğitimi Alan Öğrencilerde Sosyal Beceri ve Mesleki Kimlik Durumları

Enstitü : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı : Antrenörlük Eğitimi

Tezin Türü : Yüksek Lisans

Tezin Tarihi : 12.01.2022

Sayfa Sayısı : 68

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Aydın PEKEL

Dizin Terimleri : Spor, Kariyer, Sosyal Beceri, Öğrenci

Türkçe Özet : Çalışmanın temel amacını spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile mesleki kimlik durumları arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılmasıdır.

Dağıtım Listesi : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Mustafa Alı Saqee AL BAYATI

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı

Spor Yönetimi Bilim Dalı

**SPOR EĞİTİMİ ALAN ÖĞRENCİLERDE SOSYAL
BECERİ VE MESLEKİ KİMLİK DURUMLARI**

Yüksek Lisans Tezi

Mustafa Alı Saqee AL BAYATI

Danışman

Doç. Dr. Aydın PEKEL

İstanbul – 2023

BEYAN

Bu çalışmanın hazırlık surecinde bilimsel etik kurallarına uygun hareket ettiğimi, diğer araştırmacıların esenlerinden faydalanırken atıf yaptığımı ve uygun davrandığımı, kullanılan verilerde herhangi bir şekilde tahribat ve oynama yapılmadığını, bu tezin bir kısmının veya tamamının herhangi bir üniversitede sunulmadığını ve tamamının şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Mustafa Alı Saqee AL BAYATI

.../.../2023

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Mustafa Ali Saqee AL BAYATI' nın “**Spor Eğitimi Alan Öğrencilerde Sosyal Beceri ve Mesleki Kimlik Durumları**” adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı Hareket ve Antrenman Bilimleri Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Doç. Dr. Osman PEPE

Üye

Doç. Dr. Aydın PEKEL

(Danışman)

Üye

Doç. Dr. Mustafa Can KOÇ

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.... / .... / 2023

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Çalışmanın temel amacını spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile mesleki kimlik durumları arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılmasıdır. Araştırmanın diğer bir amacını ise öğrencilerin cinsiyet, bölüm, sınıf ve spor geçmişi durumunu yansıtan bağımsız değişkenlerinin sosyal beceri düzeyleri ile mesleki kimlik durumlarına göre incelenmesidir. Araştırma; nicel araştırma modeline göre tasarlanmış olup, betimsel ve ilişkisel taramaya yönelik bir yöntem tercih edilmiştir. Araştırmanın evrenini, İstanbul İlinde yer alan üniversitelerin Spor Bilimleri Fakültesi ve Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu bölümlerinde okuyan ve aktif sporcu olan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise (n= 650) katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcıların ölçeklere eksik yâda hatalı verdikleri cevaplar değerlendirilmiş olup (n=627) katılımcı araştırmaya dâhil edilmiştir. Katılımcılara, sosyo demografik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla; cinsiyet, bölüm, sınıf ve spor geçmişi soruları ile sosyal beceri ölçeği ve mesleki kimlik ölçeği veri toplama araçları olarak uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 25.0 paket programına girilmiş ve analizler bu program aracılığı ile yapılmıştır. İstatistiksel analiz olarak Bağımsız Örneklem T testi ve Oneway ANOVA analizi uygulanmıştır. İstatistiksel olarak $p<0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Sonuç olarak, erkeklerin sosyal beceri düzeyinin kadınlara nazaran daha iyi seviyede olduğu cinsiyetin sosyal kontrol, duygusal anlatımcılık ve sosyal beceri düzeyini etkilediği belirlenmiştir. Kadınların yatay ve dikey kariyer keşfinde daha iyi oldukları, yetenek ve becerilerine uygun kariyer planlamayı erkeklere nazaran daha iyi algıladıkları anlaşılmaktadır. Erkeklerin ise geleceğe yönelik kariyer değişikliğine daha açık oldukları tespit edilmiştir. Bölüm değişkeninin sosyal beceri; sosyal anlatımcılık, sosyal duyarlılık ve duygusal anlatımcılık boyutlarında belirleyici olduğu belirlenmiştir. Egzersiz ve spor bilimleri bölümü öğrencilerinin mesleki kimliklerine yönelik yatay/dikey kariyer keşiflerinde ve kendine uygun olan kariyere odaklanma noktasında diğer bölümlere göre daha iyi seviyede olduğu anlaşılmaktadır. Sınıf düzeyi artıkça sosyal anlatımcılık ve sosyal duyarlılık düzeyinin artış gösterdiği, sosyal beceri düzeyinin ise tam aksine azaldığı gözlemlenmiştir. Mesleki kimliğe yönelik yatay

kariyer keşfi, dikey kariyer keşfi, kariyer bağlılığı oluşturma, kariyer bağlılığı ile özdeşleşme ve mesleki kimlik toplam skorunda sınıf değişkenine göre farklılık olduğu tespit edilmiştir. 4.sınıf öğrencilerinin yetenek, beceri, bilgi ve yetkinlerinin farkında oldukları ve buna yönelik kariyer yönelimi gösterdikleri anlaşılmaktadır. Spor geçmişinin sosyal beceriye yönelik algıda belirleyici bir değişken olmadığı tespit edilmiştir. Spora yeni başlayan (1-2 yıl) öğrencilerin kariyer keşfi sürecinde oldukları kendi beceri ve yeteneklerine uygun kariyer hedefi araştırma eğilimi gösterdikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Spor, Kariyer, Sosyal Beceri, Öğrenci

ABSTRACT

The main purpose of the study is to evaluate the relationship between the social skill levels and professional identity status of university students who have received sports education. Another purpose of the research is to examine the independent variables reflecting the gender, department, class and sports background status of the students according to their social skill levels and professional identity status. The research was designed according to the quantitative research model and a method for descriptive and relational screening was preferred. The universe of the research is composed of students who are active athletes studying at the departments of the Faculty of Sports Sciences and the School of Sports of Physical Education of universities located in Istanbul Province. The sample of the study consists of (n= 650) participants. Participants' incomplete or incorrect answers to the scales were evaluated and (n=627) participants were included in the study. In order to determine the socio-demographic characteristics of the participants,; gender, department, class and sports history questions, as well as the social skills scale and the professional identity scale were used as data collection tools. The data obtained were entered into the SPSS 25.0 package program and the analyses were performed through this program. Independent Sample T-test and Oneway ANOVA analysis were used as statistical analysis. A p value of <0.05 was considered statistically significant.

As a result, it was determined that men's social skill level was at a better level than women's, and gender affected social control, emotional expression, and social skill level. It is understood that women are better at horizontal and vertical career exploration and perceive career planning in accordance with their abilities and skills better than men. It has been found that men are more open to future career changes. The social skills of the department variable; it has been determined that the dimensions of social expression, social sensitivity and emotional expression are decisive. It is understood that the students of the department of exercise and sports sciences have better knowledge about horizontal/vertical career discoveries related to their professional identity and focusing on a career that suits them than other departments. As the class level increased, it was observed that the level of social expression and

social sensitivity increased, while the level of social skills, on the contrary, decreased. It was found that there was a difference in the total score of horizontal career exploration, vertical career exploration, career commitment creation, identification with career commitment and professional identity for professional identity according to the class variable. 4.it is understood that the students of the class are aware of their abilities, skills, knowledge and competencies and show a career orientation towards this. It has been determined that sports background is not a determining variable in the perception of social skills. It has been determined that students who are new to sports (1-2 years) tend to search for a career goal in accordance with their own skills and abilities that they are in the process of career discovery.

Keywords: Sports, Career, Social Skills, Student

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ÖNSÖZ.....	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM GENEL BİLGİLER

1.1. Sosyalleşme kavramı	3
1.2. Sosyal Beceriler	5
1.3. Sosyal Becerilerin Sınıflandırılması	9
1.3.1. Akranları İle Arasındaki İlişki Becerileri	10
1.3.2. Kendisini Kontrol Edebilme Becerileri	10
1.3.3. Akademik Beceriler	10
1.3.4. Uyma Becerileri.....	10
1.3.5. Atılganlık Becerileri	11
1.4. Sosyal Beceri Boyutları	11
1.4.1. Atılganlık Becerileri	11
1.4.2. İşbirliği Becerileri.....	11
1.4.3. Öz Kontrol Becerileri	11
1.4.4. Empati Becerileri	12
1.4.5. Sorumluluk Becerileri	12
1.5. Sosyal Beceriler (Rinn Markle).....	12
1.5.1. Kendisini Anlatma Becerileri	12
1.5.2. Çevresini Genişletme Becerileri.....	12
1.5.3. Girişkenlik Becerileri	13
1.5.4. İletişim Becerileri	13
1.6. Sosyal Beceri ve Eğitim.....	14
1.7. Kimlik Kavramı	16
1.7.1. Kişisel Kimlik.....	18
1.7.2. Sosyal Kimlik	19
1.7.3. Mesleki Kimlik.....	21

İKİNCİ BÖLÜM MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli.....	27
2.2. Evren Örnekleme.....	27
2.3. Veri Toplama Araçları.....	28
2.3.1. Tanımlayıcı Form	28
2.3.2. Sosyal Beceri Ölçeği (SBE)	28
2.3.3. Mesleki Kimlik Durumu Değerlendirmesi Ölçeği	29
2.4. Veri Analizi	30

**ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BULGULAR**

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	42
KAYNAKÇA	47

KISALTMALAR

N	:	Katılımcı sayısı
p	:	Anlamlılık değeri
SD	:	Standart sapma
SPSS	:	Statistical Package For The Social Sciences

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri.....	28
Tablo 2. Katılımcıların sosyal beceri ölçeğinden aldığı puanlarının çarpıklık-basıklık ve kolmogrov smirnov testi anlamlılık düzeyi sonuçları.....	29
Tablo 3. Katılımcıların mesleki kimlik ölçeğinden aldığı puanlarının çarpıklık-basıklık ve kolmogrov smirnov testi anlamlılık düzeyi sonuçları	30
Tablo 4. Katılımcıların sosyal beceri ölçeğinden aldıkları puanların betimsel istatistiği	32
Tablo 5. Katılımcıların mesleki kimlik durumu ölçeğinden aldıkları puanların betimsel istatistiği	32
Tablo 6. Katılımcıların sosyal beceri ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.....	33
Tablo 7. Katılımcıların mesleki kimlik durumu ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.....	33
Tablo 8. Katılımcıların bölümlerine göre sosyal beceri ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması.....	34
Tablo 9. Katılımcıların bölümlerine göre mesleki kimlik durumu ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması.....	35
Tablo 10. Katılımcıların sınıflarına göre sosyal beceri ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması.....	36
Tablo 11. Katılımcıların sınıflarına göre mesleki kimlik ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması.....	37
Tablo 12. Katılımcıların spor geçmişlerine göre sosyal beceri ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması.....	39
Tablo 13. Katılımcıların spor geçmişlerine göre mesleki kimlik ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması.....	40

ÖNSÖZ

Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda tez çalışmam sırasında bana destek olan ve yol gösteren değerli hocam Dr. Aydın PEKEL'e, bilgilerini bizlere aktaran değerli hocalarımı da saymak isterim.

Mustafa Ali Saqee

GİRİŞ

Araştırmanın Amacı

Çalışmanın temel amacını spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile mesleki kimlik durumları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi oluşturmaktadır. Araştırmanın diğer bir amacını ise öğrencilerin cinsiyet, bölüm, sınıf ve spor geçmişi durumunu yansıtan bağımsız değişkenlerinin sosyal beceri düzeyleri ile mesleki kimlik durumlarına göre incelenmesidir.

Araştırmanın Önemi

Literatürde spor eğitimi alan öğrencilerin sosyal becerileri ve mesleki kimlik durumlarının araştırıldığı herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Araştırma spor bilimleri literatürüne katkı sağlaması açısından önem arz etmektedir. Ayrıca spor bilimleri öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri, mesleki kimlik algılarında, cinsiyet, bölüm, sınıf, spor branşı, spor geçmişi ve antrenörlük yapma durumunu değişkenlerinin belirleyici bir rolünün olup olmadığının literatüre kazandırılması açısından da önemli bir çalışma olduğu düşünülmektedir.

Problem Durumu

İnsani ilişkilerin birey ve toplum yaşamındaki yeri her geçen gün daha iyi anlaşılmaktadır. İlişkilerde yaşanan yetersizlik ya da beceriksizlik bireyin hem iç dünyasında, hem de sosyal çevresi ile etkileşiminde uyumsuzluklara neden olabilmektedir. Tüm dünyayı etkisi altına alan pandemi, insani ilişkileri olumsuz bir şekilde etkilemiştir. Eğitim hayatları devam öğrenciler uzaktan eğitim sistemi ile sosyal ilişkilerden daha uzaklaşmıştır. Çevresinden olumlu tepkiler alan ve olumsuz tepkileri engelleyen, etkileşimi, kabul görmeyi ve etki bırakmayı benimseyen, sosyal içeriğe göre değişen, hem belirli gözlenebilir hem de gözlenemeyen bilişsel ve duyuşsal öğeleri içeren ve öğrenilebilir davranışlar sosyal beceri (Yüksel, 1999) olarak açıklanmaktadır. Sosyal beceri yetersizliği eğitim yoluyla giderilebilecek bir öğrenme eksikliği olduğu belirtilirken (Jolly ve Sherer, 1983; Serna ve ark.,1986;

Bulkeley ve Cramer, 1990), kişisel özelliklerle de bağlantılı olduğu belirtilmektedir (Yüksel, 1998).

Meslek tercihi bireyin hayatı boyunca vermiş olduğu en önemli kararlardan bir tanesidir. Meslek bireyin toplumsal mevkiini belirleyen ve kendini gerçekleştirmesine katkıda bulunan önemli bir etkidir (Tuzcuoğlu, 2000). Bireyin içerisinde bulunduğu sosyal çevre yaşam boyunca onu etkilemekte ve bu etki bireyin meslek tercihinde de etki etmektedir. Bireylerin meslek seçimini etkileyen etmenlerin başında gelen sosyal faktörler; bireyin sosyal geçmişi aile ilişkileri, anne ve babanın ekonomik ve toplumsal seviyesi ve içerisinde yer edindiği ortam meslek seçimi yaparken etkisini gösteren faktörler arasında yer almaktadır (Özen, 2011). Dolayısıyla sosyal becerilerin ve mesleki kimliğin tam anlamıyla oluşmaya ve kendini göstermeye başladığı üniversitelerde öğrenim gören spor eğitimi öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile mesleki kimlik durumları arasındaki bağlantı merak edilmektedir. Ayrıca öğrencilerin bazı kişisel özellikleri ile sosyal beceri düzeyleri ile mesleki kimlik durumlarının değişimi merak uyandırmaktadır. Bu doğrultuda alt problemler aşağıda belirtilmiştir.

1. Spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre sosyal beceri düzeyleri arasında farklılık var mıdır?
2. Spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin bölümlerine göre sosyal beceri düzeyleri arasında farklılık var mıdır?
3. Spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin sınıflarına göre sosyal beceri düzeyleri arasında farklılık var mıdır?
4. Spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin spor geçmişlerine göre sosyal beceri düzeyleri arasında farklılık var mıdır?
5. Spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre mesleki kimlik durumları arasında farklılık var mıdır?
6. Spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin bölümlerine göre mesleki kimlik durumları arasında farklılık var mıdır?
7. Spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin sınıflarına göre mesleki kimlik durumları arasında farklılık var mıdır?
8. Spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin spor geçmişlerine göre mesleki kimlik durumları arasında farklılık var mıdır?

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL BİLGİLER

1.1. Sosyalleşme kavramı

Her insanın psikolojik ve biyolojik özelliklerinin yanı sıra toplumsal bir takım özellikleri de bulunmaktadır. Her birey geçmişte mevcut olan kültürel değerlerin bir aktarıcısıdır ve içinde yaşamakta olduğu toplumun bir ürünüdür. Hiç şüphe yok ki toplumlar da kültürler de insanların davranışları sonucunda kendilerini açığa çıkarabilmekte ve davranışları ile bunu ortaya koymaktadırlar. İnsanlar doğduğu andan itibaren gruplar içinde bulunurlar. Toplum içerisindeki vazifelerini de beklentileri de bu toplum içinde yaşayarak öğrenmektedirler. Toplumlar sergilemiş oldukları yaşam tarzları ile bilgilerini, görgülerini, geleneklerini, yaşayış biçimlerini, adetlerini sonraki kuşaklara ulaştırır. Bu noktada bahsedilen bilgilerin ve değerlerin benimsenmesi ile birlikte insan içinde yaşamakta olduğu toplumun bir değeri olmaya hak kazanır (Yıldırım ve Yetim, 1996).

Bu noktadan hareketle toplumun yeni farklı üyelerinin ya da çocukların, içinde yaşamakta oldukları toplumun normlarını, geleneklerini, yaşama biçimlerini öğrenmelerine sosyalleşme denir. Böylece sosyalleşmeden bahis açabilmek için kültürün aktarılması başlıca kaynak olarak kabul görür. Birey çevresinde bulunan insanlarla etkileşime geçmek sureti ile sosyalleşmeyi öğrenir (Fichter, 2004).

Davranış örüntülerinin bir biçimde öğrenilmesi birey adına sosyalleşme noktasında önemli derecede bir etkiye sahiptir. Birey haklarını, görevlerini, sorumluluklarını ve hangi davranışın içinde bulunduğu toplum nezdinde olumlu, hangi davranışın ise olumsuz karşılanacağını yaşayarak öğrenir (Sezai, 2002).

Sosyalleşme içinde yaşanan toplumun bir üyesi olabilme, toplumda bulunan diğer fertlerle birlikte hareket edebilme, toplumsal değerlerden ayrılmamak kaidesi ile insanlarla iletişim kurma, görüşme, sohbet etme sürecini içermektedir. Bir başka

biçimde ifade etmek gerekirse sosyalleşme kavramı, diğer insanlarla kurulan ilişkiler yoluyla kişilere, bütün değer, kural ve normların, toplum nezdinde kabul görmüş alışkanlıkların, beceri de davranışların empoze edilmesi işlemidir (Dönmezer, 1994).

Kişi içinde yaşamakta olduğu toplumda pek çok etkileşim içine dâhil olmakta ve kendine özgü geliştirmiş olduğu davranış kalıplarını gerek sözlü gerekse de yazılı olarak ifade etmektedir. Sosyalleşme aşamasında toplumun;

- Değer yargıları
- Doğruları
- Fikirleri
- Dili
- Yaşama biçimi
- Kültürü bir şekilde bireye aktarılır.

Toplumun diğer üyeleri ile birlikte etmek akla gelebilecek her şekilde bireyin gelişimine katkı sağlamaktadır. Birey hangi olay karşısında nasıl hareket etmesi gerektiğini, ne şekilde davranması gerektiğini, hangi davranışın içinde yaşadığı toplum nezdinde hoş karşılanacağını sosyalleşme sayesinde tecrübe eder ve öğrenir. Bir başka ifade ile birey, sosyalleşme sayesinde ortaya çıkmış olan etkileşim sayesinde toplumdaki oturmuş davranış kalıplarını içselleştirir ve sonuçta bu durum da o kişinin toplumsal bir kimliğe sahip olması noktasında bir yol çizer (İsen ve ark., 2002).

Sosyalleşme kavramı kişinin içinde bulunduğu toplumun diğer fertleri ile iyi geçinmesi için yapması gereken davranışları içermektedir. Bir bireyin toplumda bulunan diğer insanlarla iyi geçinmesi, onlara kendisini kabul ettirmesi için toplumun bazı sosyokültürel kurallarına uygun davranması ve giyim tarzı, yeme içme şekli, eğlence için geçirdiği zaman olarak toplumun genel yapısına aykırı davranmaması elzemdir. Bunun için de sosyalleşme söz konusu olduğunda uyum ve genel yapıya aykırı davranmamak oldukça önemli bir parametre olarak karşımıza çıkmaktadır (Demir, 2006).

Toplumun davranış ve yaşayış biçimlerine uyum sağlama biçimi olarak kabul görmekte olan sosyalleşme kavramı, bireyin grup içindeki rollerini ve sorumluluklarını ve değerlerini kendi çabası sonucunda öğrenip içselleştirmesi sonucunda toplum içinde kendine bir kimlik oluşturma çabası ile doğrudan doğruya bağlantılıdır. 1930'lu yıllardan itibaren önemi git gide artan bir kavram olan sosyalleşme, birçok sosyolog tarafından tanımlanan, üzerinde oldukça fazla araştırma yapılan bir olgudur. Sosyalleşme insanın diğer insanlarla olan davranışını kavramakta olan ve hayat boyu devam eden bir süreçtir (Mengütay, 1997).

Sosyalleşme bireyin toplum içindeki sosyal davranışı ile kabullenmekte olan, toplumun etkin bir üyesi olmasının temini için karmaşık ve iç içe bir ortam içinde gerçekleşmekte olan bir öğrenme ve gelişim sürecini kapsamaktadır. Sosyalleşme olarak tabir edilen olgu, sosyal veri olarak bir bireyin doğumuyla birlikte herhangi bir topluma kazandırılması ve belirli basamaklardan geçmek sureti ile kendisinden beklenen roller ve konular hakkında bilgi sahibi olması biçiminde algılanır (Ergun, 1994).

1.2. Sosyal Beceriler

Bireyin hayatı boyunca devam eden en önemli boyutlarından bir tanesini sosyalleşmek oluşturur. Sosyalleşme sayesinde bireyler toplum nezdinde kabul gören davranış kalıplarını içselleştirip, hayatlarını bu doğrultuda sürdürme ve idame ettirme imkânını yakalayabilirler.

Birden fazla şekilde tanımlanması mümkün olan sosyal beceri kavramı, diğer insanlarla pozitif yönde ilişkiler kurabilme becerisi, kişinin kendi duygularını tanıyıp yönlendirme imkânı, kendi kararlarını kendisi alabilme ve bu kararların arkasında duracak bir dirayete sahip olma ve etik ve yapıcı davranabilmeyi içeren geniş bir kavramdır (Karataş, 2019). Hem yaşam boyu devam etmekte olan hem de yaşamın içinde olan bir kavram olan sosyal beceriler, kişinin çevresi nezdinde belirlenmiş olduğu sorumlulukları ve görevleri yerine getirebilmesi, grup içinde açığa çıkan zorluklara göğüs germeye çalışması ve belirlenen görevleri harfiyen yerine getirme çabası olarak algılanmaktadır. Kişilerin hayatlarının başlangıcından itibaren diğer

bireylerle pozitif yönlü ilişkiler kurması, olumsuz olan durumlarda direnç gösterme ve üstesinden gelebilmeye yarayan sosyal beceriler, sosyal ilişkilerde başarıyı yakalamak için olmazsa olmaz öneme sahip olan bir davranışlar bütünüdür (Sevinç, 2005). Bireylerin çevresinde bulunan diğer kişilerle sosyal ilişkiler kurmasında ve kendilerini geliştirmesinde önemli bir yere sahip olan sosyal beceriler, kişinin içinde bulunduğu duruma uyum sağlaması ve uygun davranışlarda bulunması olarak anlaşılabılır (Avcıoğlu, 2001). İnsanlar hayatlarında diğer kişilerle duygu ve düşüncelerini paylaşarak iletişim kurmaktadır. Bu iletişimin kalitesi kurulan sosyal ilişkilerle birebir bağlantılıdır. İletişimin etkili olup olmaması kişinin bilişsel ve davranışsal becerileri ile orantılıdır (Efe ve ark., 2008). Sosyal beceriler genel itibari ile kişilerin hedeflerine ulaşmalarına, ihtiyaçlarını karşılamalarına ve kişiler arası kurulacak pozitif ilişkilere yardımcı olmaktadır (Cartledge ve Milburn, 1992). Kişilerin kurmakta olduğu sağlıklı ve doğru ilişkiler sosyal beceri ismiyle adlandırılmaktadır. Çok boyutlu bir kimlikte olan sosyal beceriler, kişilerin birbirleri ile doğru ilişkiler kurabilme yeteneği ve diğer insanların duygusal süreçlerini fark edip bunları yönlendirmesi süreçlerini kapsamaktadır. Sosyal beceriler kişilerin sosyal yönden onaylanmış olan, sosyal durumlarına göre değişiklik gösterebilen, kişiden kişiye değişebilen, insanlardan artı ve eksi yönde dönüşler gelebilen bilişsel davranışları içermektedir (Yüksel, 1998).

Sosyal beceriler genel itibari ile olumlu sosyal süreçlerin ya sebebi ya sonucu karşısında karşımıza çıkan durumları ihtiva eder. Sosyal ilişkiler için artı yönde kabul edilen, istedik yöndeki davranış örüntüleri sosyal beceriler biçiminde anlamlandırılır (McFall, 1982). Bireyin yaşamakta olduğu çevreden başlayarak içinde yaşadığı toplumda uyumlu ve sağlıklı bir yaşam sürmesi, doğru ve tutarlı bir hayat için önemli bir koşuldur. Sosyal becerilerin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- Sosyal beceriler farklı biçimlerdeki model ve tekniklerle öğrenilmesi mümkün olan davranış kalıplarıdır.
- Sosyal beceriler sözlü ve sözsüz ifade becerilerinden oluşmaktadır.
- Sosyal beceri kazanımında sosyal ortam önemli bir etki sahibidir.
- Sosyal beceriler sosyal ortamlarda açığa çıkan davranış şekilleridir.

- Uygun sosyal beceriler içinde yaşanan toplum nezdinde kabul görür ve pekiştirilir.

Sosyal beceriler içinde yer aldığı grubun ve toplumun kabul ettiği ve uygun davranış şekilleri ile başlayan kişilerarası ilişkileri sürdürme faaliyetlerini bünyesinde barındırır (Morgan, 2011). Sosyal açıdan kabulü mümkün hale getiren, olumlu davranış kalıplarını kabul ederek olumsuz davranış kalıplarından kaçınmayı esas alarak, etkileşimde bulunulan insanların özelliklerine göre tavır takınmayı gerektiren öğrenilmiş bilişsel ve duyuşsal süreç unsurlarını da bünyesinde barındırmaktadır. Sayılan özellikleri ile birlikte sosyal beceriler kişisel beceri noktasında ve pozitif bir yaşam algısında önemli bir etkiye sahiptir.

Bireyler arasında

- Pozitif yönde ilişki oluşturma
- Karşılaşılan bir problem önünde çözüm önerisi geliştirme
- Çatışma durumları karşısında çözüm önerileri geliştirme
- Duyguları anlama
- Sözlü ve sözsüz iletişimi doğru ve başarılı bir biçimde kullanma
- Kişisel ifade kabiliyeti doğrudan doğruya sosyal beceri kavramı ile ilişkilidir(Westwood, 1993).

Sosyal ilişkilerde ve günlük yaşantısında başarıyı yakalamış olan birey, kendi amaçlarını gözetmek kaidesi ile hedeflerine ulaşmaktadır. Sosyal beceriler, kişilere sözel ifade becerisi kazandırmak kaidesi ile seçimleri, arzuları, pozitif ve negatif yönde duygu ve düşünceleri belirtme imkânı yakalamaktadır(Sorias,1986). Sosyal becerilerin davranış biçimiyle doğrudan doğruya uygulamaya koyulması ile sosyal beceriler gelişmektedir. Sosyal beceri geliştirmek ve toplum tarafından bu bağlamda sözüne itibar edilen bir birey olmak için farklı disiplinlerde bilgi sahibi olmak oldukça önemlidir. Bu noktada sözü edilen beceriler sosyal toplumsal yapı içinde kazanılmalıdır. Bunlar sosyal ve dilsel olarak sergilenmekte olan beceriler biçiminde ifade edilmektedir (Haynes, vd., 1990).

Sosyal yönden etkileşimin mühim bir parçasını oluşturmakta olan sosyal beceriler, öğrenilmiş olan ve bireyin kazanmış olduğu kişisel kabiliyetleri ile örtüşmelidir (Zeidner; vd., 2002).

Sosyal becerilerin bir kişide mevcut olup olmadığını onun sosyal ilişkiler esnasında sergilemiş olduğu davranışlardan fark etmek mümkün olabilir. Sergilenmekte olan sosyal beceriler sosyal çevre ile uyum içerisinde olunmasına ve bağların kuvvetlenmesine destek olur.

- Duyguları fark etme
- Kendini ifade etme
- Empati kurma
- Kişiler arasındaki iletişimi düzenleme
- Var olan problemlere çözümler getirme
- Çatışma durumlarında uygun ve yerinde çözüm üretme sosyal beceriler arasında sayılabilir.

Bireyin sosyalleşme süreci içerisinde aile, yakın arkadaşlar, akrabalar, kitle iletişim araçları önemli bir etkiye sahipken, aileden sonra en etkili kurum olarak okul sayılabilir. Okullar sosyalleşme sürecinin başlangıcını oluşturan, toplumsal uyumun gerekli olduğu, özdenetim mekanizmalarının devrede olduğu, sosyal ve bilişsel manada gelişimin yüksek bir oranda olduğu kurumlardır. Sosyal davranışlarında doğru ve tutarlı davranışlar sergilemekte olan bireylerin sosyal mecralarda önemli olarak algılanan temel becerilere sahip oldukları gözlemlenmektedir. Okul öncesi dönemden başlamak kaidesi ile okul içi ve dışında yapılan etkinliklere, organizasyonlara katılan bireyler, bilişsel gelişimi destekleyen çalışmalar ve sosyal becerileri destekleyen organizasyonlar ile bu yönde gelişimi destekleyecek biçimde mesafe kat ederler (Fox ve Shifter, 2005). Sosyal beceriler sosyal etkileşim halinde sistematik bir biçimde öğrenildiği gibi fark edilmeden örtük bir biçimde de öğrenilebilir. Öğrenciler okullarda akran etkileşimi sayesinde örtük olarak, rol model durumundaki öğretmenlerinden ise sistematik bir biçimde öğrenebilirler(Avcıoğlu, 2007).

Erken çocukluk döneminden itibaren okula devam etmekte olan çocuklarda okul yolu ile gerçekleştirilmekte olan etkinlikler ile(Kurt, 2007):

- Kurallara uyum
- Sorumluluk alma bilinci
- İşbirliği halinde çalışma
- Takım olabilme gibi sosyal yönden gelişme sağlanabilir.

Bunun akabinde aile ve yakın çevresi ile istediği mahiyette iletişim kurma noktasında başarısız olan kişi, sınıf içinde yapılacak planlı ve sistematik çalışmalar ile istedik yönde gelişim sağlayabilir (Hall ve Schlesinger,1997). Sosyal becerilerin öğretilmesi işlemine erken dönemlerde ve yaşlarda başlamak kişilik gelişimi üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. Sosyal becerileri erken yaşlardan itibaren sürdürmekte olan bireyler, tüm gelişim alanlarında diğerlerine nazaran daha iyi bir düzeyde gelişim kat etmektedirler. Çocukların sosyal yönden gelişimleri üzerinde;

- Aile
- Yakın çevre
- Arkadaşlar
- Akrabalar
- Okul
- Öğretmenler önemli derecede etkilidir (Özyürek ve Ceylan, 2014).

Çocukların doğru ve sistematik bir gelişim kat etmelerini isteyen ebeveynlerin mutlaka çağın gerekliliklerine ters düşmeyecek uygulamaları yapmaları, gerekirse bu yönde yapılan programları takip etmelidirler.

1.3. Sosyal Becerilerin Sınıflandırılması

Sosyal beceri kavramı çok sayıda akademisyenin ve yazarın ilgisini çekmiş ve bunun neticesinde sınıflandırma yapma noktasına gelmişlerdir. Her kişi baktığı pencereden bu sınıflandırmayı gerçekleştirebilir. Calderalla ve Merrell (1997), gerçekleştirmiş oldukları çalışmada sosyal becerileri beş farklı grupta sınıflandırmışlardır.

1.3.1. Akranları İle Arasındaki İlişki Becerileri

Etrafındaki kişileri takdir edebilmek, onlara yardımcı olabilmek, çevresindeki diğer kişilerden yardım alabilmek, oyun benzeri organizasyonlar düzenlemek ve bunlara aktif katılımcı çekebilme, bireyin gerek kendisinin gerekse de arkadaşlarının haklarını savunabilmesi, iyi bir arkadaş çevresine sahip olması, etkinliklerde sorumluluk alma bilincine sahip olması ve arkadaşlık ilişkilerini her daim güçlendirmeye çabalaması bu beceri türü arasındadır.

1.3.2. Kendisini Kontrol Edebilme Becerileri

Aşırı öfke ve sinir gibi aşırı duygularını kontrol altında tutabilmesi, karşılaştığı engelleri çözüme kavuşturma evresinde soğukkanlı davranabilmesi, herkes tarafından bilinen sosyal kanunlara riayet edebilmesi, farklı fikirler ve görüşler karşısında öfkeli davranmayıp uzlaşma yoluna gitmesi, eleştirileri kabul etmek ve bu noktada davranış değişikliğine kapalı olmamak kendisini kontrol edebilme becerileri arasında sayılmaktadır.

1.3.3. Akademik Beceriler

Kendi kendine çalışıp üretebilme, üstlendiği görevleri tek başına yerine getirme, öğretmen pozisyonundaki kişiyi dinlemek, öğretmenin yönergelerini yerine getirmek, rekreatif etkinliklere katılmak ve gereksinim halinde etrafında bulunan diğer bireylerden yardım isteyebilmek gibi özellikler akademik beceriler ile ilgili özelliklerdir.

1.3.4. Uyma Becerileri

Yönergelere uyum sağlayabilme ve bunları takip edebilme, paylaşım yapma, üzerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirme, eleştirilerin tümüne açık olma ve olumlu yönlerinden bakma gibi özellikler kişinin uyma becerileri ile alakalı olan kişisel özellikleri arasında sayılabilir.

1.3.5. Atılganlık Becerileri

Etrafındaki kişilerle iletişim kurmak, atılgan olmak, aktiviteler için etrafındaki diğer kişileri de davet edebilmek, güzel şeyler duyup güzel şeyler söylemeye olan eğilim, faydalı üretim yapmak, kararsızlık halinde soru sorabilmek, cinsiyet ayırt etmeden soru sorabilmek ve cevap verebilmek, kişinin kendisini doğru tanıtabilmesi gibi özellikleri içermektedir.

Diğer bir bölümler ise Gresham ve Elliott (1990), tarafından geliştirilmiş olan “Sosyal Beceri Değerlendirme Sistemi” ölçeğinde yer almıştır. Bu bölümler baz alınarak sosyal beceri boyutları aşağıda gösterilen beş alt kategoride açıklanmıştır.

1.4. Sosyal Beceri Boyutları

1.4.1. Atılganlık Becerileri

Etrafındaki bireylere sorular yöneltebilmek, kişinin kendisini doğru tanıtabilmesi ve kişisel haklarını usulüne uygun, doğru bir biçimde savunmak gibi becerileri kapsamaktadır.

1.4.2. İşbirliği Becerileri

Etrafında bulunan kişilere yardımcı olabilmek, araç ve gereçlerini onlarla paylaşabilmek, yönerge ve kurallara uyum sağlayabilmek gibi becerileri kapsamaktadır.

1.4.3. Öz Kontrol Becerileri

Farklı etkinlik ve aktiviteler esnasında yapılmakta olan fiziksel temaslar karşısında tepkisini ortaya koyabilmek, bireyin kendisini kontrol etmesi, sınır durumunu kontrol altına alabilmesi, tartışmalar esnasında orta yolu bulup doğru bir davranış içinde olması gibi durumları içermektedir.

1.4.4. Empati Becerileri

Etrafında bulunan kişilere karşı sorumluluklarının farkında olmak, bunları hem yerine getirmek hem de doğru bir biçimde yönlendirmek, çevresinde bulunan insanlara karşı hassas davranmak, empati yeteneğini hayatının merkezine koyarak sürekli bir biçimde çözüm odaklı hareket edebilmek empati becerileri arasındadır.

1.4.5. Sorumluluk Becerileri

Etrafındaki kişilerin taleplerine ve içinde bulunmuş olduğu ortamdaki sorumlulukları yerine getirmek ve etrafındaki kişilere belirli kuralların dışına çıkmadığında uygun bir biçimde tepki verebilmek sorumluluk becerileri arasında sayılabilir.

Rinn ve Markle (1979) sosyal becerileri 4 alt başlık altında inceleme yoluna gitmiştir. Bireyin kendisini doğru bir biçimde anlatabilmesi, yaşadığı çevreyi genişletebilmesi, girişkenlik ve iletişim kurabilme becerileri olarak sıralamak mümkündür.

1.5. Sosyal Beceriler (Rinn Markle)

1.5.1. Kendisini Anlatma Becerileri

İçinde bulunduğu duygu durumunu doğru bir şekilde aktarabilmek, düşünce anlatımı, doğru sözleri benimseyebilmek, kişinin kendisi hakkındaki pozitif düşünceleri paylaşabilmesi kendisini anlatma becerileri başlığı altında değerlendirilir.

1.5.2. Çevresini Genişletme Becerileri

Kişinin arkadaşları hakkındaki güzel düşünceleri paylaşabilmesi, başkalarının fikir ve önerilerine katılım sağlamak, olumlu bir iş yapıldığında diğer kişileri övmek çevresini genişletme becerileri arasında sayılabilir.

1.5.3. Girişkenlik Becerileri

Kolay ve basit ricalarda bulunmaktan çekinmemek, diğer düşüncelere ve doğru fikirlere muhalif olmamak, mantık çerçevesinde değerlendirilmeyen ricaları reddetmek girişkenlik becerileri arasında sayılabilir.

1.5.4. İletişim Becerileri

Konuşma ve fikirlerini ifade etme noktasında çekingen davranmamak, kişinin kendisine güvenmesi, kişiler arasındaki problemlere çözüm üretme noktasında hevesli ve başarılı olmak iletişim becerileri arasında gösterilebilir.

Ülkemizde Akkök (1999), sosyal becerileri aşağıda belirtildiği biçimde sıralama yoluna gitmiştir.

1.5.4.1. İletişim kurmaya başlama ve sürdürülebilir becerileri

Dinleyebilmek, konuşmayı başlatabilmek, sorular sorabilmek, doğru bir durum oluştuğunda veya bir isteğimiz gerçekleştiğinde teşekkür edebilmek, kendisini anlatabilmek, başkalarını tanıyabilmek, övgü barındıran sözleri yerinde kullanabilmek, başka bir kişiden yardım almak gerektiğinde çekinmemek, farklı topluluklarda yer alabilmek, yönergeler uyararak gerekli direktifleri gerekli kişilere verebilmek, talimatlara uyum sağlamak, insanları kusurları ve eksikleri ile kabul edebilmek, ikna kabiliyeti gibi becerileri içermektedir.

1.5.4.2. Grupla Bir İş İlerletebilme Becerileri

Bireyin içinde yaşadığı grup ile iş paylaşımı yapabilmesi ve görev dağılımı yapabilmesi, grup içinde üstlendiği görev ve sorumlulukları yerine getirme, diğer kişilerin talep ve görüşlerine saygılı davranmayı içermektedir.

1.5.4.3. Duygulara Yönelik Beceriler

Kişinin kendi duygu ve düşüncelerini fark edebilmesi, hislerini ifade edebilmesi, diğer kişileri anlayabilmeye eğilim göstermesi, karşısındaki kişinin öfke

durumuna göre çözüm üretebilme, içinde yer aldığı duygu durumunu özgürce ifade edebilme ve kişinin kendisini ödüllendirmesini kapsamaktadır.

1.5.4.4. Saldırgan Davranışların Üstesinden Gelebilmeye Becerileri

Gerekli hal ve durumlarda izin isteyebilmek, çevresindeki insanlarla paylaşımlarda bulunabilmek, diğer bireylere yardımcı olabilmeye eğilim göstermek, bir şekilde ilişkilerinde orta yolu bulup denge politikasını izleyebilmek, kişisel haklarını koruyabilmek ve savunabilmek, alay konusu olabilecek durumların üstesinden gelebilmek bu başlık altında değerlendirilmektedir.

1.5.4.5. Stres Durumlarının Üstesinden Gelebilmeye Becerileri

Başarısız olunan bir durumun giderilmesi için çaba harcamak, grup baskılarından etkilenmemek, utanç duyulacak bir durumun oluşmaması için mücadele etmek, bireyin yalnızlık durumunda başarılı olması gibi durumları kapsamaktadır.

1.5.4.6. Plan Yapabilme ve Olumsuz Durumlarda Üstesinden Gelebilmeye Becerileri

Beklenmeyen durumlar karşısındaki anlık başarısızlık halinde karar alabilme, birtakım olaylara sebebiyet veren hataları fark edebilme, hedef oluşturmak, bilgiye ulaşma konusundaki ısrar, karar alabilme ve sorumluluğundaki bir işi sonlandırmak bu alt başlık altında sayılabilir (Kara, 2021).

1.6. Sosyal Beceri ve Eğitim

Eğitim ve sosyal yetkinliklerin sağlanması, buna ilişkin sosyal becerilerin kazanılması ve uygun sosyal davranışların kabulü son yıllarda daha fazla önem kazanmıştır. Genel itibari ile kişiler arası ilişkilerde bir temel olan, seçimlere yön veren değerler, yüksek düzeyde farkındalık oluşturan değerler ve çatışma hallerinde çözüme ilişkin ilişkilerin yürütülmesi noktasında büyük öneme sahiptir (Ergen, 2019).

Bununla beraber gerekli olan toplumsal yaşam becerilerine sahip olan, kendi kararlarını kendisi alma noktasında hür olan, duygu ve düşünce geliştirebilen,

toplumsal düzen içinde sosyal açıdan uyumu gelişmiş olan bireylerin sosyal beceri davranışları göstermeleri önem arz etmektedir. Kişiler arası iletişimde olası bir başarısızlık, iletişim kuramama, sosyal uyum davranışlarında yetersizlik, öfke ve çatışma durumlarında doğru tavır gösterememe ve diğerleri ile göz kontağı kurma noktasında çatışma yaşama gibi sosyal konularda problem yaşama durumlarını içermektedir.

Genel itibari ile sosyal beceri eğitimleri sosyal çevreden edinilen bilgiler doğrultusunda uygulamaya dayanan, bireysel veya grup halindeki uygulamalar ile devam eden, temelinde davranış ile alakalı öğretiler bulunan eğitimlerdir (Ellis, vd., 1981). Sosyal ortamda diğer bireyler ile etkileşim halindeyken uygun davranışları sergilemek maksadıyla sosyal becerilere sahip olunması, sosyalleşme esnasında sergilenmekte olan uygun olmayan davranışların belirlenip giderilmesi için sosyal beceri eğitimleri uygulanmaktadır (Kearney, 2005).

Bacanlı (1999) ise bireyler arasındaki ilişkileri düzenleyen ve çatışma durumları karşısında uygun çözüm önerileri sunan ve davranışa dönüştüren sosyal becerilerin eğitim yolu ile bireye kazandırılabilmesinin altını çizmektedir.

Bireylere sosyal yönden beceri kazandırmak için okullarda yapılan çalışmalar sistematik bir biçimde yürütülmektedir. Bütün bu süreçler diğer davranış kazandırma süreçleri ile birlikte yürütülür. Bireyin sosyal anlamda yeterlik sağlamasının yolu sosyal uyum ve sosyal davranış davranışları kazanması ile doğrudan doğruya bağlantılıdır (Gresham, 1981). Sosyal uyum becerileri kişiler arası ilişkiler için olmazsa olmaz bir öneme sahiptir. İnsan sosyal bir varlıktır ve sosyal ortam olmadan var olması düşünülebiyecek bir durum değildir. Çünkü insanların tümü diğer insanların ürettiklerinden faydalanmak sureti ile hayatını idame ettirme yoluna gider.

Sosyal, duygusal, bilişsel, fiziksel olarak iyi yetişmiş olan bir insan toplum için değerli olan insan demektir. Bilişsel ve sosyal gelişimden söz edebilmek için empati kurma, karşılaşılan bir problem karşısında çözüm üretme, dikkat ve odaklanma gibi beceriler önem arz etmektedir. Bu becerilerin bireyde mevcut olması ile birlikte sosyal

alandanda pozitif, uzun süreli ve geni ölçekli ilişkiler geliştirmek mümkün hale gelecektir. Bunun için de sosyal, kültürel ve entelektüel anlamda kendini geliştirmiş öğretmenler toplumlar için oldukça önemlidir (Ataünal, 2003).

Çağdaş öğretim düzeyinde öğretmenin görev ve sorumlulukları yalnızca derse girmek, devamsızlık girmek değildir. Planlanmış programlar kapsamında öğrencilere akla gelebilecek her manada rehberlik görevini yürütmek, onlara destek olmak, ufuklarını açmak, sosyal yönden uyumlu ve günümüz dünyasına uyum sağlayabilecek kimlikte olmasına dikkat edilir. Öğretmenler gerek okulda gerekse de okul dışında oluşturmuş oldukları pozitif hava ile birlikte sosyal becerileri öğrencilerine ve iş arkadaşlarına empoze etmeyi başaracaklardır (Shuler, 2019).

Öğretmenler sadece okulda öğrencilerle iletişim halinde kalarak mesleklerini icra etmezler. Aynı zamanda velilerle, toplumun her kesiminden olan insanlarla da iletişim kurarlar. Okul içi ve okul dışında sosyallik derecesi fazla olan öğretmen bireylerin, sosyal yeterliliklerini oluşturmakta olan sosyal becerileri de yüksek olmalıdır (Davis, 2018). Sayılmakta olan özellikleri ile öğretmen bireyler, değişen ve gelişen eğitim yaklaşımları ve öne çıkan sosyal beceriler hakkında bilgilendirilmeli ve bu konularda da kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir (Aytaç, 2000). Öğretmenin kendi alanında yeterli bilgiye sahip olması kadar, bilgiyi kolayca indirgeyerek karşısındaki kişiye anlatmak, güncel uygulamalar içinde o bilgiyi kullanmak da bir o kadar önemlidir. Bilgiyi öğrenciler ile şekillendiren öğretmen, bu süreçte öğrenme ilkelerinden, değerlendirmelerden ve kendi eğitim felsefesinden yararlanır (Riedler ve Eryaman, 2016).

1.7. Kimlik Kavramı

İnsan sürekli değişen ve bu değişimle beraber değişen bir varlıktır. İnsanın kimliğine yansıyan durum da sürekli değişen gelişen dünyada ‘ben kimim’ sorusuna verdiği yanıttır. Çoğu insanın hayatının belirli dönemlerinde bu soruyu sormaktadır (Stryker, 2007). Kimi zaman hayatın akışını durdurup bir kenara geçmek ve bu soruya cevap aramak insanın kimlik arayışı esnasındaki en önemli sorulardan, buradan edineceği cevap ise ulaşmak istediği en önemli cevaplardan bir tanesidir. Bilişsel,

fiziksel ve toplumsal birçok ögeyi bünyesinde barındıran kimlik kavramının farklı alanlarda ve şekillerde tanımlamaları yapılmış ve farklı araştırmacılarca yapılan bu tanımlar perspektifinde anlamı üzerinde durulmuştur. Fakat literatür incelendiğinde üzerinde yoğunlaşıp, ortam bir mutabakata varılmış net bir kimlik tanımı bulunmamaktadır.

Ericson, kimlik kelimesinin mahiyetindeki anlama yoğunlaştığında kimi zaman bir duyguya kimi zaman da psikolojik bir duruma işaret ederek kimliğin oluşum evresinde bilinç içi ve bilinç dışı etkileri göz önüne almıştır. Marcia kimliği bireyin dürtülerinin, inançlarının ve kişisel gelişmişlik düzeyinin bir nevi örgütlenme biçimi olarak meseleye yaklaşma yoluna gitmiştir. Schwartz ve ark. ise kimliği; bir kişinin kim olduğuna ilişkin duygu durumunun değişiklik gösterdiği haller üzerinde durarak bu noktadan bir sonuca varmayı amaç edinmiştir (Schwartz ve ark., 2011).

Kimlik kavramının tanımı, ilk olarak, 1950'li yıllarda Psikolog Erik Erikson tarafından incelenmeye başlanmış bunun akabinde de diğer araştırmacılar tarafından ele alınmıştır. Erikson ortaya atmış olduğu Psikososyal Gelişim Kuramında insanın hayatını parçalara ayırarak bunları evreler halinde incelemiştir ve kimliğin yapılanmasını ortaya koymaya gayret etmiştir. Erikson kimlik kavramına psikoanalitik bir bakış açısı ile yaklaştığından bu durum esasında kimliği soyut ve algılanması da bir o kadar zor bir duruma getirmiştir. Bu yüzden kimlik kavramının daha anlaşılır ve sade bir biçimde ortaya getirilmesi konusu gündeme gelmiştir. Marcia ise kimliği daha somut hale getirmek maksadıyla onun ölçümlenebilir ve gözlemlenebilir durumları üzerinde yoğunlaşmıştır. Bunun yanında Marcia, Erikson'un kimlik gelişim sürecinde, süreç üzerinde etki sahibi olan durumlar olarak üzerinde durduğu, mesleki değerleri ve rolleri, ideoloji ve cinsiyet gibi değişkenleri kimlik durumlarını ölçümlerken inceleme yoluna gitmiştir. Marcia, gerçekleştirmiş olduğu araştırmalar sonucunda bireylerin seçimleri esnasında etkin olma düzeyleri ve kendilerini tanımlama esnasında almış oldukları kararlar doğrultusunda dört farklı kimlik türü olduğunu fark edip bunları literatüre kazandırmıştır (Marcia, 1980). Bu kimlik türlerinden birincisi olan dağınık kimlik herhangi bir bağlanmaya sahip olmayan ve dolayısı ile kaygı duymayan bir özelliğe sahip olan kimliktir. Diğer kimlik türü olan bağımlı veya diğer bir ismi ile

iptotekli kimlik, kendi düşüncelerinden ziyade bir başka otoritenin düşüncelerini benimseyen ve otoriteye göre hareket eden bir yapıya sahiptir. Diğer bir kimlik türü olan kararsız kimlik ise dağınık kimlik gibi herhangi bir bağlanmada bulunmayan ama dağınık kimliğe nazaran daha kararsız bir yapıda olan, net olmakta güçlük çeken bir kimlik türüdür. Son kimlik türü olan başarılı kimlik ise araştırmalar yapma yolu ile sonuca ulaşan ve uygun gördüğü biçimde kalıcı bağlanma gerçekleştirme özelliğine sahip olan kimliktir (Berzonsky ve ark., 1992).

Kimlik üzerinde araştırmalar yapan Berzonsky ise bireylerin kimlik gelişimleri noktasında özellikle bilişsel öğeler üzerinde yoğunlaşmıştır. Kimlik stilleri kavramını ortaya atarak kimlik gelişimine yeni bir perspektiften bakmaya çalışmıştır. Berzonsky'nin ortaya attığı bu stiller;

- Kaçınma stili
- Norm yönelimli
- Bilgi yönelimli kimlik stilleridir (Berzonsky, 1992).

Berzonsky kaçınma yönelimli kimliğe sahip olan kişilerin daha çok karar vermekten kaçındıkları hatta alınan bir kararı uygulama noktasında da kaçınma eğiliminde olduklarını, norm yönelimli kimliğe sahip bireylerin, aile ve toplumun beklentilerine uymaya daha eğilimli olduklarını ve bilgi yönelimli kimliği ağır basan bireylerin ise genel itibari ile birçok alternatifi göz önünde bulundurduklarını ifade etmiştir (Berzonsky, 1992).

1.7.1. Kişisel Kimlik

Kişisel kimlik kavramını tanımlamak oldukça güçtür. Kimlik kavramı hakkında fikir üreten insanlar çoğu kez kişisel kimliği tanımlama evresinde çatışmalar yaşamışlardır. Kişisel kimlik teorisi incelendiğinde, bu kimlik türü bedensel yapı ile ilişkilendirilmek sureti ile araştırılmaya çalışılmıştır. Bu teorinin açıklamalarına göre şu anda konuşmuş olduğumuz 'ben' olarak adlandırılan kişi, geçen hafta konuşurken 'ben' diye bahsedilen kişiyle aynı vücut yapısına sahipse bunlar aynı kişidir (Swinburne, 1984: s. 2). Bu teori ışığında kişisel kimlik olduğumuzu düşündüğümüz insan biçimde algılanabilir (Christiansen, 1999: s. 547).

Kişisel kimlik bireyin benliği ve kendisi ile alakalı bir kavram olup süreklilik, bütünleşme, özdeşleşme ve farklılaşma duygusu olarak algılanabilir. Yani 'ben kimim' sorusunun ötesinde bireyim özel bir bağlılık ve sahiplik duygusu hissettiği ve onu diğer kimselerden ayıran temel özellikleri içermektedir (Olson, 2002: s. 352). Bir başka biçimde ifade etmek gerekirse kişisel kimlik bizleri bir kişi olarak işaretlemekte olan toplumla alakalı kim olduğumuz sorusunun karmaşık bir yapıdaki cevabını içermektedir (Clarke, 2008: s. 513).

Bireyin sahip olduğu kişisel kimliğin belirsiz, olumsal ve geçici olması onun kendini bir kişi olarak tanımlama biçiminin zaman içinde değişikliğe uğramasına sebebiyet vermektedir. Çünkü genel itibari ile okul dışındaki hayatta yete almakta olan kişisel kimlik boyutu aile ve sosyal roller ile doğrudan ilişki içindedir (Day ve Kington 2008: s. 11).

1.7.2. Sosyal Kimlik

Bireyin kişisel faaliyetlerinin yanı sıra bir grup içinde bulunması, toplumsal bir yapı içinde yer alması sosyal kimlik düzeyi ile ilişkilendirilebilir. Sosyal kimlik genel itibariyle;

- Gruplar arası ilişkiler
- Grup süreçleri
- Sosyal benliğin sosyal ve psikolojik bir teorisi olmayı amaç edinen bir yapıdadır (Trepte ve Loy, 2017: s. 1)

Sosyal kimlik kavramı literatürde ilk kez 1978 yılında Tajfel'in çalışmaları ile dâhil edilmiştir. Bu teoride Taifel sosyal kimlik teorisini bireyin belirli sosyal gruplara ait olması biçiminde izah ettikten sonra grup üyeliği kavramının önemini ortaya çıkarması sonucunda şekillenmiştir (Hogg, 2001: s. 186).

Sosyal kimlik kavramı genel itibari ile diğer insanlarla yaş, cinsiyet, sınıf gibi demografik özellikler bağlamında kullanılmakta ve incelenmektedir. Goffman (1968) sosyal kimlik kavramını sosyal yapı içerisinde bireyin diğer bireylere göre sahip olduğu kategorilere ayrılmış nitelikleri ile sınıflandırma yoluna gitmiştir. Bu

perspektifte sosyal kimlik bireyin bir sosyal kategoriye veya bir sosyal gruba ait olması ile izah edilebilir (Hogg, 2001: s. 186-187).

Sosyal kimliğin doğası hakkında varsayımlarda bulunma çabası kültür ve toplum içindeki rollerle alakalı baskıların yaratmış olduğu mevcutta bulunan kimlik kalıplarına uyma baskılarını bir anlamda tetiklemektedir (Goldie, 2012: s. 643).

Söz gelimi sosyal bir kimliğe sahip olan öğretmenlerin ön plana çıkan özellikleri;

- Öğrencilerinin sosyal anlamda gelişimlerine önem veren
- Onları bu yönde destekleyen
- Hayat boyu gelişim ilkesini benimseyen
- Öğrencilerinin ihtiyaç ve isteklerini her daim dikkate alan
- Öğrencilerine vakit ayıran
- Öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetlerine katılmalarını destekleyen
- Onların sportif etkinlikler yolu ile sosyalleşmelerine önem veren
- Gelişimi hayatının merkezine alan bir yapıda olmalıdır.

Derslerinde öğrencilerine göç, yoksulluk gibi sosyal konuları aktararak onların bu anlamda da farkındalıklarına değinerek sosyal konulara önem vermesi onu öğrencilerin gözünde ayrı bir noktaya taşıyacaktır. Böylelikle demokratik bir toplumun oluşması için gerekli adımların atılması ve öğrencilerin bu konulara ilişkin ilk önce farkındalıkları daha sonra ise çözüm önerileri geliştirmelerinin önü açılmış olacaktır. Öğrencilerin eşitlik, adalet, hak, hürriyet, kadın hakları, insan hakları gibi konuları aktararak uluslararası mahiyetteki değerleri içselleştirmelerine destek olur. Bunların yanı sıra daha ileri seviyedeki bir eğitim öğretim faaliyeti için meslektaşları ile konuşur ve yapılan işi daha değerli hale getirmek için gerekli yolları arama yoluna gider. Eğitimin önemli bir ayağı da çocuğun ailesinin yanında gördüğü eğitimdir. Böylelikle sosyal bir öğretmen öğrenci velileri ile de konuşarak çocukların daha fazla sosyalleşmelerine destek olmaya çaba harcar. Veliler ve yaşanan çevre ile alakalı sosyal faaliyetlere katılım gösterir.

1.7.3. Mesleki Kimlik

Meslek insanın bilgi ve becerileri perspektifinde öğrenme veya ustalıkla elde ettiği bir kazanç karşılığında gerçekleştirmiş olduğu faaliyetleri kapsamaktadır. Meslek kavramı yalnızca bir kişinin kazanç sağlamak gayesi ile yapmış olduğu faaliyetlerden ibaret olmamaktadır. Bununla birlikte meslek kişiye aidiyet duygusu ve bir kimlik de sağlamaktadır. Bu yönüyle bakıldığında meslek kavramı muhtevasında herhangi bir gruba üye olmak, anlaşma sağlama, uyumlu olma, ortak iletişim kültürü geliştirme, ortak bir takım değerler gibi içerikleri de sağlar (Goode, 1957). Mesleki kimlik ise insanların uzmanlık gerektiren beceri veya eğitimle alakalı meslek kollarında kendilerini tanımlamaya ilişkin yapmış oldukları davranış, inanış ve değerlerin bir toplamı olarak algılanabilir (Slay, 2011).

Bireyler genel itibari ile meslek sahibi olduktan sonra mesleklerine ilişkin bir takım kazanımlar elde etmektedirler. Meslek sahiplerinin birbirleri ile olan ilişkileri neticesinde o mesleğe ilişkin özellikler açığa çıkmaktadır. Bu süreç sonunda ise meslek ile mesleki kimlik arasında bir uyum hali görülmektedir. Ancak sürecin uyumlu bir yapıda teşekkül etmesi meslek sahibi olan kişinin mesleği benimsemesi anlamını taşımamaktadır. Kimi meslek sahipleri mesleğe ilişkin rol ve sorumlulukları benimsemekte bazıları ise benimsememektedir. Mesleklerin ortaya çıkması neticesinde mesleğe özgü kimlikte ortaya çıkmış olacaktır (Ibarra, 1999). Bir başka ifade ile bir mesleğin mevcudiyeti ile o mesleğe özgü mesleki kimlikte bir biçimde ortaya çıkmaktadır (Chreim, 2007).

Meslek seçimi bireylerin çocukluk evreleri ile birlikte başlayan kendisi ve meslek dalları hakkında geliştirmiş olduğu algılar ve koşullar çerçevesinde oluşan bir durumdur (Yeşilyaprak, 2003). Meslek seçimi bir kişinin hayatı boyunca almış olduğu en önemli kararlardan bir tanesidir. Yanlış meslek seçimi bireyi bulunduğu noktadan fazlasıyla geriye götürebilir. Sosyal statüsüne ve toplumdaki konumuna zarar verebilir. Onun için olası yanlış bir meslek seçimi belki yıllara mal olabilecek bir hata olarak algılanabilir. Bireyin seçtiği meslek;

- Günlük hayatını

- Alışkanlıklarını
- Sosyal anlamdaki ilişkilerinin tümünü
- Kazancını
- Başarılı ve mutlu olup olamama durumunu etkilemektedir.

Kişilerin meslek sahibi olmalarının temelinde bir takım psikososyal etmenler bulunmaktadır. Bu etmenler aşağıda sıralanmıştır;

- Birey doğuştan getirdiği birtakım özelliklerini ve potansiyelini meslek alanlarında kullanma yoluna gider
- Varoluşunu anlamlı bir hale sokan birey, güçlerini ve potansiyelini kullanarak bir şey yaptığı için kendini değerli ve anlamlı görür. Kendine saygısı, güveni ve inancı artmaya başlar.
- Toplumsal anlamda saygı ve sevgi kazanır.
- Başka bireyler ile etkileşimde bulunarak sosyal anlamda rol kazanır.

Kişiler mesleklerini icra etme aşamasında üstlenmiş oldukları görev ve rolleri sayesinde sosyal kimliklerini oluştururken bununla birlikte mesleki bir kimlik de edinmiş olurlar. Bir değerler bütünü olarak anlaşılabilen mesleki kimlik, gerçekleştirilen işin mahiyetinin ne olduğu, tam olarak neleri kapsadığı, diğer bireyler tarafından nasıl anlaşıldığı ve ihtiyaçlarının ne olduğunun bir dışa yansıma halidir (Yılmaz, 2011).

Mesleki kimlik kavramı oldukça kapsamlı bir yapıya sahip olmanın yanı sıra, bireyin mesleki anlamdaki felsefesini, değer ve inançlarını, tutkularını ve bağlılıklarını da içeren bir yapıdadır(Eren ve Çetin, 2018).

Mesleki kimlik kavramı bir bireyin mesleki rolünün ne kadar önemli, değerli, anlaşılır, çekici ve uyumlu olması ile açıklanabilir bir durumdur. Bunların yanı sıra kendini gösterme ve dayanışma kavramları da mesleki kimliğin boyutları arasında sayılmaktadır(Moore ve Hofman, 1988). Bu perspektifte mesleki kimlik bir kişinin o mesleği icra ederken ihtiyaç duyduğu bilgi, yetenek ve davranışlara, mesleki felsefe, inanç ve değerlere sahip olmaları, bunları benimseyerek mesleki yönden kendini

tanımlaması ve davranışlarına yansıtma sureti ile kullanması biçiminde tanımlanabilir (Atik, 2022).

Özdemir (2010), her meslek grubunun toplum içinde bir karşılığı olduğunu ve değerli olduğunu belirtmektedir. Bu anlayışla mesleklerin her biri değerlidir ve toplumun tüm kesimindeki insanlara şu veya bu şekilde yararlı olmaya çabalamaktadır.

1.7.3.1. Mesleki Kimlik Göstergeleri

Kimlik çalışmaları bireylerin arzuladıkları biçimde gerçekleştirmeye çalıştıkları oluşum, bakım, onarım ve yenilik faaliyetlerinden oluşmaktadır. Kimlik inşası karmaşık ve bir o kadar da dinamik bir sürece sahiptir. Bunun sebebi kimlik inşasının sonsuz, devamlılığı sürekli bir biçimde artan bir kavramdır (Skorikov ve Vondrareck, 2011: s. 698).

Mesleki kimliğin oluşturulmasında bir dizi değer ve kodun bilinmesi ve özümsemesi önem arz etmektedir. Bu değer ve kodlar mesleğin üç önemli unsuru olan mesleki değerler, mesleki konum ve mesleki roldür (Briggs, 2007: s. 477). Bu durumda mesleki kimliği etkilemekte olan farklı değişkenlerden söz etmek doğru olacaktır. Mesleki kimliğin yapısını oluşturmada olan bu değişkenler mesleki kimliğin bir göstergesidir.

Mesleki manada oluşan kimlik göstergeleri meslek içinde kimliğin varlığına yönelik bir kanıt olarak kabul edilebilir. Mesleğe yönelik olarak ortaya koyulmuş olan tutum, davranış ve inançlar mesleki kimlik göstergelerini bir anlamıyla ortaya koymaktadır. Literatürde bulunan mesleki kimlik göstergeleri çeşitli biçimlerde ele alınmıştır. Kelchtermans (1993: s. 448-450) mesleki kimlik göstergelerini;

- Benlik imajı
- Benlik saygısı
- İşe yönelik motivasyon
- Görev algısı
- Vizyon olarak ele alınmıştır.

Choate, Smith ve Spruill (2005: s. 385) ise çalışmalarında aşağıdaki kavramları ön plana çıkarmışlardır;

- Sorumluluk
- Bağlılık
- Katılım göstermek
- Öz yeterlilik
- Denetim

Bireylerin hayatlarında meslek hayatı bir çatışma içindedir. Kişinin meslek hayatı ve özel yaşam alanı arasındaki denge noktasında işten edindiği tatmin derecesi oldukça önemlidir. İş tatmini kısaca çalışan bir kişinin işi, mesleği ve özel hayatı arasındaki değerlendirmeleri ile alakalı duygusal duygu durumu olarak anlaşılabilmektedir (Locke, 1969: s. 315-316). İş tatmini bir bireyin işini sahiplendiğinin ve içselleştirdiğinin bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. İş tatminini yordamakta olan en önemli faktör ise mesleki bağlılıktır.

Bağlılık bir kişinin icra ettiği meslekle alakalı duygusal tepkimeler çerçevesinde oluşan psikolojik bir bağdır. Dolayısı ile mesleki bağlılık kişinin istihdam için alternatifsiz duygu durumundan ziyade, bir mesleğin parçası olma arzusu ile alakalıdır. Hong (2010: s. 1536) mesleki anlamdaki bağlılığın ilgili mesleğe ilişkin duygularla alakalı olduğuna değinilmektedir.

Öz yeterlik kavramı, belirli bir görev veya davranışı başarılı bir biçimde yerine getirmeye ilişkin inançları ifade etmektedir. Öz yeterliğe sahip bir bireyin mesleki yeteneğine ve bilgisine güvenmesi, o mesleğe ilişkin edinmiş olduğu deneyimlerden ve tecrübelerden kaynaklıdır. Bir bireyin mesleki anlamda öz yeterliği ne kadar kuvvetliyse zorluklar karşısında mücadele etme azmi de o derece yüksek olacaktır.

1.7.3.2. Mesleki Sosyalleşme

Kimlik inşası süreç içinde oluşmakta olan sosyal bir girişim olarak kabul edilebilir. Bireyin bütünleşme aşamasında en önemli göstergeler arasında sayılan kimlik gelişimi, dinamik bir gerilim süreci sonunda meydana gelmektedir. Bu süreçte

bireyler diğer bireyler ile etkileşim halinde olur ve birbirlerini etkileyerek iletişim ağlarını yukarı taşırlar (Gill, 1997: s. 40).

Sosyalleşme genel itibari ile kişinin sosyal kişiliğini şekle sokmak, onu toplumun bir parçası haline getirmek için toplanan bilgi, birikim, tutum, adet ve davranış kalıplarını edinmiş olduğu bilişsel ve davranışsal olgunlaşma sürecini kapsamaktadır (Brim, 1966: s. 3; Eli 52 ve Shuval, 1982: s. 952).

Üniversite bünyesindeki öğretim üyeleri de kendi disiplinlerine ve bölümlerine göre akademik kültürü bir nevi sosyalleşme süreci içinde öğrenmektedirler. Bu yönüyle sosyalleşme süreci mesleki kimliğin gelişimini fark etmek noktasında sağlam bir temel oluşturmaktadır (Wilson vd., 2013: s. 370).

Mesleki sosyalleşme durumu eğitim veya mesleki bilgi ve becerilerin sağlanması, meslek yönelimlerinin ihtiva edilmesi ve meslekle alakalı bireysel ilişkilerin var edilmesi gibi farklı boyutları içermektedir (Waugaman ve Lohrer, 2000: s. 48). Bu yönüyle bakıldığı zaman mesleki sosyalleşmenin kişiler eğitim vasıtasıyla kişilere mesleki bilgi ve becerileri kazandırıp meslekle bütünleşmelerini sağlamakta olduğu anlaşılmaktadır. Kendi bünyesinde bir öğrenme süreci olan mesleki sosyalleşme bireyin mesleki norm, değer ve becerileri öğrenerek hayatta aktif ve etkin olmasını sağlamaktadır (Otaghi, Borji, Tahmasebi ve Navkhasi, 2016: s. 61).

Literatür incelendiği zaman mesleki sosyalleşme ile alakalı farklı yaklaşımların ortaya koyulmuş olduğu görülmektedir. Bu yaklaşımlar temel olarak işlevsel, yorumlamalara dayalı ve sembolleştirilmiş yaklaşımları kapsamaktadır. İşlevselci yaklaşım sosyalleşmenin bireyin ailesinden başlamak sureti ile yaşam boyunca devam eden bir süreç olduğunu vurgulayarak, okul ve akranların sosyalleşme üzerinde önemli derecede bir etkisi olduğunu ve sosyal olmanın belirlenmiş bir referans grup üyeleriyle etkileşim ve iletişim yoluyla gerçekleşmekte olduğuna işaret etmektedir (Miller, 2010: s.927). Yorumlayıcı yaklaşım anlayışına göre mesleki anlamdaki sosyalleşme, kişinin kendisine yönelik deneyimlerini, değer ve fikirlerini mesleğinin icrasına taşımakta oldukları dinamik bir süreci kapsamaktadır. Sembolik etkileşimci yaklaşım

incelenecek olursa kişilerin kimlik ve bağlılıkları esas alınmaktadır(Toker Gökçe, 2019).

Mesleki sosyalleşme tam manasıyla incelenecek olursa birey için çocukluktan başlamak üzere emeklilik evresine kadar dinamik bir süreç halinde devam eden bir yapıya sahip olduğu görülecektir. Bireyin iş hayatında ve gerçekleştireceği eylemlerde oldukça önemli, değerli bir yapıya sahiptir.

Meslekle bütünleşme olarak da anlaşılabilir olan mesleki sosyalleşme süreci, mesleki kimlik inşasının nasıl oluştuğuna ilişkin bireye ışık tutmaktadır. Mesleki sosyalleşme aşamasında üstler ve akranlarla kurulan ilişkilerin, okulla ilgili politikaların, yöntem ve kontrol mekanizmasının azami ölçüde önemine değinilmektedir. Parkay vd.'nin (1992) ifadesinden mesleki kimliğin oluşturulma aşamasının sosyalleşme süreci esnasında belirli faktörler tarafınca gerçekleştiğine işaret etmektedir.

Spor başlı başına sosyal bir olgudur. Spor dinamik bir yapıya sahip olduğundan beraberinde sosyalleşme halinin de oluşması oldukça önemlidir. Sportif branşlarında ister antrenör isterse de sporcu olarak bulunacak olan bir kişinin iletişim becerilerinin ve dolayısı ile sosyallik düzeyinin üst düzeyde olması beklenir.

İçine kapanık, çekinden, iletişim kurma evresinde utangaç olan bir bireyin sporda başarılı olması çok olası değildir. Dolayısı ile sporcuların, antrenörlerin ve spor uzmanlarının her daim iletişim becerilerini iyi kullanan, kendine güvenen, olaylara ve karşılaşılan sorunlara çözüm üretebilen kişiler olması beklenir.

Sporda grup çalışması ve birlikte çalışma çok önemlidir. Özellikle profesyonel mahiyette icra edilen sporda başarıyı yakalamak için ekip ruhu ve birlikte hareket etmek oldukça değerlidir. Bu maksatla sporun içinde hangi pozisyonda bulunursa bulunsun kişilerin tümü sosyal bir kimliğe sahip olmalıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma; nicel araştırma modeline göre tasarlanmış olup, mevcut durumu ortaya çıkartmayı amaçlayan betimsel ve ilişkisel taramaya yönelik bir yöntem tercih edilmiştir. Betimsel tarama, bir değişkene ilişkin sayısal değerlerin toplanması, betimlenmesi ve sunulmasına olanak sağlayan istatistiksel işlemlerdir (Büyüköztürk ve ark. 2014). İlişkisel tarama modeli, iki veya daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim olup olmadığını ve değişimin derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2016).

2.2. Evren Örneklem

Araştırmanın popülasyonunu, İstanbul ilinde yer alan üniversitelerin Spor Bilimleri Fakültesi ve Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu bölümlerinde okuyan ve aktif sporcu olan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise (n= 650) katılımcı oluşturmaktadır. Örneklem yöntemi olarak kolayda örneklem yöntemi tercih edilmiştir. Katılımcıların ölçeklere eksik yâda hatalı verdikleri cevaplar değerlendirilmiş olup (n=627) katılımcı araştırmaya dâhil edilmiştir

2.3. Veri Toplama Araçları

2.3.1. Tanımlayıcı Form

Katılımcılara, sosyo demografik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla; cinsiyet, bölüm, sınıf, spor geçmişi, durumunu içeren sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri

	Değişken	N	%
Cinsiyet	Kadın	275	43,9
	Erkek	352	56,1
	Toplam	627	100,0
Sınıf	1.Sınıf	121	19,3
	2.Sınıf	212	33,8
	3.Sınıf	146	23,3
	4.Sınıf	148	23,6
	Toplam	627	100,0
Bölüm	Antrenörlük Eğitimi	179	28,5
	Spor Yöneticiliği	153	24,4
	Rekreasyon	126	20,1
	Egzersiz ve Spor Bilimleri	89	14,2
	Öğretmenlik	80	12,8
	Toplam	627	100,0
Spor Geçmişi	1-2 Yıl	209	33,3
	3-4 Yıl	232	37,0
	5-6 Yıl	147	23,4
	7 Yıl ve Üzeri	39	6,2
	Toplam	627	100,0
Branş	Bireysel	231	36,8
	Takım	396	63,2
	Toplam	627	100,0
Çalışma Durumu	Evet	352	56,1
	Hayır	275	43,9
	Toplam	627	100,0

N= Sayı; %= Yüzdeler Dağılım

2.3.2. Sosyal Beceri Ölçeği (SBE)

Araştırmada üniversite öğrencilerinin sosyal yetenek seviyelerinin tespiti için Sosyal Beceri Envanteri (SBE) kullanılmıştır. Ölçek Riggio (1986) tarafından revize edilmiştir. Yüksel (1998) tarafından Türkçeye uyarlanan, Koydemir (2006) aracılığıyla da kısa form halinde geliştirilen 6 boyut ve toplam 30 madden oluşmaktadır. Toplam ölçek için elde edilen Cronbach alfa katsayısı. 85 olarak bulunmuş olup; ölçek sosyal beceri seviyelerini ana boyutları ile ölçmektedir. Ölçek, sosyal

anlatımcılık, sosyal duyarlılık, sosyal kontrol, duygusal anlatımcılık, duygusal duyarlılık ve duygusal kontrol olmak üzere 6 temel sosyal beceri özelliğini analiz etmektedir. Ölçeği oluşturan 30 maddeden 1, 3, 7, 9, 12, 13, 18, 25 ve 27 numaralı maddeler ters şekilde puanlanmıştır.

2.3.3. Mesleki Kimlik Durumu Değerlendirmesi Ölçeği

Araştırmada Porfeli ve ark. (2011) tarafından geliştirilmiş olan VISA (Mesleki Kimlik Durumu Değerlendirmesi) ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin öncelikle Temel ve ark. (2018) tarafından Türkçe'ye çevrilmiş, sonrasında ters çeviri yapılarak ifade ve anlam farklılıkları giderilmiştir. Ölçek, 30 madde ve 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek: “Yatay Kariyer Keşfi (1, 2, 3, 4, 5. maddeler)”, “Dikey Kariyer Keşfi (6, 7, 8, 9, 10. maddeler)”, “Kariyer Bağlılığı Oluşturma (11, 12, 13, 14, 15. maddeler)”, “Kariyer Bağlılığı ile Özdeşleşme (16, 17, 18, 19, 20. maddeler)”, “Kariyer Şüphesi (21, 22, 23, 24, 25. maddeler)” ve “Kariyer Esnekliği (26, 27, 28, 29, 30 maddeler)” alt boyutlar oluşmaktadır. Her bir alt boyutta 5 madde bulunmaktadır. Ölçek formunda 5’li likert tipi ölçek kullanılmıştır. VISA ölçeği alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik analizi (Cronbach Alpha Katsayıları) sonuçları şu şekildedir: “Yatay Kariyer Keşfi” alt boyutu 0.790, “Dikey Kariyer Keşfi” alt boyutu 0.836, “Kariyer Bağlılığı Oluşturma” alt boyutu 0.748, “Kariyer Bağlılığı ile Özdeşleşme” alt boyutu 0.810, “Kariyer Şüphesi” alt boyutu 0.796 ve son olarak “Kariyer Esnekliği” alt boyutu 0.825 olarak elde edilmiştir (Temel ve ark., 2018).

Tablo 2. Katılımcıların sosyal beceri ölçeğinden aldığı puanlarının çarpıklık-basıklık ve kolmogrov smirnov testi anlamlılık düzeyi sonuçları

	N	Çarpıklık	Basıklık	p
Sosyal Anlatımcılık	627	,789	,676	,000
Sosyal Duyarlılık	627	-,490	1,522	,000
Sosyal Kontrol	627	-,126	,573	,000
Duygusal Anlatımcılık	627	,056	-,006	,000
Duygusal Duyarlılık	627	-,279	-,297	,000
Duygusal Kontrol	627	-,388	-,021	,000
Sosyal Beceri Toplam	627	-,393	,594	,000

Tablo 2’de Kolmogrov Smirnov testi sonuçları incelendiğinde, sosyal beceri ölçeği ve alt boyutlarından elde edilen puanlarda normallikten sapmaların anlamlı düzeylerde olduğu gözlemlenmektedir. Fakat Kolmogrov Smirnov testinin

uygulanması normallik durumunun incelenmesi için kullanılan yöntemlerden sadece biridir. Normal dağılım eğrilerine bakıldığında normallikten aşırı sapmalar olmadığı görülmüştür. Ayrıca çarpıklık ve basıklık katsayıları dikkate alındığında bütün puanların $\pm 1,5$ aralığında yer aldıkları tespit edilmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda çalışmada parametrik istatistik analizler uygulanmıştır.

Tablo 3. Katılımcıların mesleki kimlik ölçeğinden aldığı puanlarının çarpıklık-basıklık ve kolmogrov smirnov testi anlamlılık düzeyi sonuçları

	N	Çarpıklık	Basıklık	p
Yatay Kariyer Keşfi	627	-,604	,824	,000
Dikey Kariyer Keşfi	627	-,584	,138	,000
Kariyer Bağlılığı Oluşturma	627	-1,773	1,326	,000
Kariyer Bağlılığı ile Özdeşleşme	627	-,873	,778	,000
Kariyer Şüphesi	627	-,550	,085	,000
Kariyer Esnekliği	627	-,786	,547	,000
Mesleki Kimlik Toplam	627	-,613	,430	,000

Tablo 3'te Kolmogrov Smirnov testi sonuçları incelendiğinde, mesleki kimlik ölçeği ve alt boyutlarından elde edilen puanlarda normallikten sapmaların anlamlı düzeylerde olduğu gözlemlenmektedir. Fakat Kolmogrov Smirnov testinin uygulanması normallik durumunun incelenmesi için kullanılan yöntemlerden sadece biridir. Normal dağılım eğrilerine bakıldığında normallikten aşırı sapmalar olmadığı görülmüştür. Ayrıca çarpıklık ve basıklık katsayıları dikkate alındığında bütün puanların $\pm 1,5$ aralığında yer aldıkları tespit edilmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda çalışmada parametrik istatistik analizler uygulanmıştır.

2.4. Veri Analizi

Elde edilen veriler SPSS 25.0 paket programına girilmiş ve analizler bu program aracılığı ile yapılmıştır. Araştırmada; dağılım analizi, tanımlayıcı analiz ve parametrik hipotez testlerinden Bağımsız örneklem T testi ve Oneway ANOVA analizi uygulanmıştır. Gruplararası farkın belirlenmesi için ise Post-hoc analizi olarak, varyansları homojen olan grupların ikili karşılaştırılmasında kullanılan ikili karşılaştırma testlerinden daha çok tutucu (küçük farkları önemli bulan ve varyansları homojen olup örneklem grubu farklı olan gruplara uygulanabilen bir teknik olması ve gruplardaki birey sayıları eşit olmadığında da kullanılabilmesi nedeniyle LSD

testinden yararlanılmıştır. İstatistiksel olarak $p < 0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Tablo 4. Katılımcıların sosyal beceri ölçeğinden aldıkları puanların betimsel istatistiği

	N	Min	Mak	X±SS
Sosyal Anlatıcılık	627	2,00	4,20	2,83±0,33
Sosyal Duyarlılık	627	1,40	3,80	2,80±0,32
Sosyal Kontrol	627	1,40	4,20	2,88±0,42
Duygusal Anlatıcılık	627	1,80	4,20	2,94±0,46
Duygusal Duyarlılık	627	1,60	3,80	2,95±0,44
Duygusal Kontrol	627	1,40	4,00	2,86±0,47
Sosyal Beceri Toplam	627	2,07	3,43	2,88±0,22

Tablo 4'te katılımcıların sosyal beceri ölçeği; sosyal anlatıcılık boyutu ortalaması 2,83±0,33, sosyal duyarlılık ortalaması 2,80±0,32, sosyal kontrol ortalaması 2,88±0,42, duygusal anlatıcılık ortalaması 2,94±0,46, duygusal duyarlılık ortalaması 2,95±0,44, duygusal kontrol ortalaması 2,86±0,47 ve sosyal beceri toplam ortalaması 2,88±0,22 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların mesleki kimlik durumu ölçeğinden aldıkları puanların betimsel istatistiği

	N	Min	Mak	X±SS
Yatay Kariyer Keşfi	627	1,00	5,00	3,94±0,74
Dikey Kariyer Keşfi	627	1,80	5,00	4,00±0,71
Kariyer Bağlılığı Oluşturma	627	1,00	5,00	4,23±0,91
Kariyer Bağlılığı ile Özdeşleşme	627	1,40	4,60	3,65±0,65
Kariyer Şüphesi	627	1,00	4,00	3,11±0,59
Kariyer Esnekliği	627	1,00	4,00	3,20±0,57
Mesleki Kimlik Toplam	627	2,10	4,60	3,69±0,50

Tablo 5'te katılımcıların mesleki kimlik durumu ölçeği; yatay kariyer keşfi ortalaması 3,94±0,74, dikey kariyer keşfi ortalaması 4,00±0,71, kariyer bağlılığı oluşturma ortalaması 4,23±0,91, kariyer bağlılığı ile özdeşleşme ortalaması 3,65±0,65, kariyer şüphesi ortalaması 3,11±0,59, kariyer esnekliği ortalaması 3,20±0,57 ve mesleki kimlik toplam ortalaması 3,69±0,50 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların sosyal beceri ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	X	Ss	t	p
Sosyal Anlatımcılık	Kadın	275	2,83	0,34	-,163	,871
	Erkek	352	2,83	0,32		
Sosyal Duyarlılık	Kadın	275	2,80	0,33	,255	,799
	Erkek	352	2,80	0,30		
Sosyal Kontrol	Kadın	275	2,83	0,41	-2,556	,011*
	Erkek	352	2,91	0,43		
Duygusal Anlatımcılık	Kadın	275	2,84	0,45	-4,653	,000**
	Erkek	352	3,01	0,46		
Duygusal Duyarlık	Kadın	275	2,94	0,44	-,904	,366
	Erkek	352	2,97	0,44		
Duygusal Kontrol	Kadın	275	2,83	0,45	-1,236	,217
	Erkek	352	2,88	0,48		
Sosyal Beceri Toplam	Kadın	275	2,84	0,22	-3,123	,002*
	Erkek	352	2,90	0,22		

* $p < ,050$; ** $p < ,001$

Tablo 6 incelendiğinde, cinsiyet değişkenine göre sosyal beceri; sosyal kontrol, duygusal anlatımcılık ve sosyal beceri toplam skorunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p < ,050$). Diğer alt boyutlarda ise anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p > ,050$).

Tablo 7. Katılımcıların mesleki kimlik durumu ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	X	Ss	t	p
Yatay Kariyer Keşfi	Kadın	275	4,02	0,76	2,202	,028*
	Erkek	352	3,89	0,73		
Dikey Kariyer Keşfi	Kadın	275	4,11	0,68	3,559	,000**
	Erkek	352	3,91	0,73		
Kariyer Bağlılığı Oluşturma	Kadın	275	4,31	0,86	1,810	,071
	Erkek	352	4,18	0,95		
Kariyer Bağlılığı ile Özdeşleşme	Kadın	275	3,69	0,60	1,302	,193
	Erkek	352	3,62	0,68		
Kariyer Şüphesi	Kadın	275	3,06	0,60	-1,732	,084
	Erkek	352	3,14	0,58		
Kariyer Esnekliği	Kadın	275	3,13	0,60	-2,668	,008*
	Erkek	352	3,25	0,54		
Mesleki Kimlik Toplam	Kadın	275	3,72	0,49	1,380	,168
	Erkek	352	3,66	0,50		

* $p < ,050$; ** $p < ,001$

Tablo 7 incelendiğinde, cinsiyet değişkenine göre mesleki kimlik; yatay kariyer keşfi, dikey kariyer keşfi ve kariyer esnekliği boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlı

farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<,050$). Mesleki kimlik ve diğer alt boyutlarda ise cinsiyet değişkenine göre farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p>,050$).

Tablo 8. Katılımcıların bölümlerine göre sosyal beceri ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması

	Bölüm	N	X	Ss	f	p	Fark (LSD)
Sosyal Anlatımcılık	Antrenörlük Eğitimi ^a	179	2,81	0,32	4,161	,002*	a<c
	Spor Yöneticiliği ^b	153	2,77	0,28			b<c
	Rekreasyon ^c	126	2,91	0,37			c>e
	Egzersiz ve Spor Bilimleri ^d	89	2,89	0,37			
	Öğretmenlik ^e	80	2,81	0,29			
Sosyal Duyarlılık	Antrenörlük Eğitimi ^a	179	2,76	0,33	4,844	,001*	a<b
	Spor Yöneticiliği ^b	153	2,74	0,34			a<c
	Rekreasyon ^c	126	2,88	0,31			
	Egzersiz ve Spor Bilimleri ^d	89	2,83	0,26			
	Öğretmenlik ^e	80	2,84	0,27			
Sosyal Kontrol	Antrenörlük Eğitimi ^a	179	2,89	0,44	1,364	,245	-
	Spor Yöneticiliği ^b	153	2,91	0,47			
	Rekreasyon ^c	126	2,80	0,36			
	Egzersiz ve Spor Bilimleri ^d	89	2,87	0,39			
	Öğretmenlik ^e	80	2,92	0,41			
Duyusal Anlatımcılık	Antrenörlük Eğitimi ^a	179	2,94	0,48	2,647	,033*	b>c
	Spor Yöneticiliği ^b	153	3,02	0,48			b>d
	Rekreasyon ^c	126	2,89	0,42			
	Egzersiz ve Spor Bilimleri ^d	89	2,84	0,46			
	Öğretmenlik ^e	80	2,95	0,43			
Duyusal Duyarlılık	Antrenörlük Eğitimi ^a	179	2,94	0,47	2,147	,074	-
	Spor Yöneticiliği ^b	153	3,04	0,42			
	Rekreasyon ^c	126	2,91	0,40			
	Egzersiz ve Spor Bilimleri ^d	89	2,90	0,49			
	Öğretmenlik ^e	80	2,97	0,40			
Duyusal Kontrol	Antrenörlük Eğitimi ^a	179	2,84	0,49	,398	,810	-
	Spor Yöneticiliği ^b	153	2,88	0,48			
	Rekreasyon ^c	126	2,83	0,44			
	Egzersiz ve Spor Bilimleri ^d	89	2,89	0,48			
	Öğretmenlik ^e	80	2,86	0,43			
Sosyal Beceri Toplam	Antrenörlük Eğitimi ^a	179	2,86	0,24	,537	,708	-
	Spor Yöneticiliği ^b	153	2,89	0,21			
	Rekreasyon ^c	126	2,86	0,21			
	Egzersiz ve Spor Bilimleri ^d	89	2,88	0,25			
	Öğretmenlik ^e	80	2,89	0,20			

* $p<,050$; ** $p<,001$; $df=4,622$

Tablo 8 incelendiğinde, katılımcıların bölümlerine göre sosyal beceri ölçeği; sosyal anlatımcılık ($f_{4,622}=4,161$; $p<,050$), sosyal duyarlılık ($f_{4,622}=4,844$; $p<,050$) ve duygusal anlatımcılık ($f_{4,622}=2,647$; $p<,050$) boyutlarında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Gruplararası farklılığının tespit edilmesi için yapılan post hoc LSD analizinde bu durumun sosyal anlatımcılık boyutunda; antrenörlük eğitimi ile rekreasyon, spor yöneticiliği ile rekreasyon, rekreasyon ile öğretmenlik bölümleri arasındaki farklılıktan kaynaklandığı, rekreasyon bölümü öğrencilerinin sosyal anlatımcılık düzeylerinin daha iyi seviyede olduğu tespit edilmiştir. Sosyal duyarlılık boyutunda antrenörlük eğitimi ile spor yöneticiliği, antrenörlük eğitimi ile rekreasyon bölümü arasındaki farklılıktan kaynaklandığı, rekreasyon bölümü öğrencilerinin sosyal anlatımcılık düzeylerinin daha iyi seviyede olduğu belirlenmiştir. Duygusal anlatımcılık boyutunda; spor yöneticiliği ile rekreasyon, spor yöneticiliği ile egzersiz ve spor bilimleri arasındaki farklılıktan kaynaklandığı, egzersiz ve spor bilimleri bölümü öğrencilerinin duygusal anlatımcılık düzeylerinin daha iyi seviyede olduğu belirlenmiştir.

Tablo 9. Katılımcıların bölümlerine göre mesleki kimlik durumu ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması

	Bölüm	N	X	Ss	f	p	Fark (LSD)
Yatay Kariyer Keşfi	Antrenörlük Eğitimi ^a	179	3,82	0,72	4,571	,001*	a<c
	Spor Yöneticiliği ^b	153	3,83	0,81			
	Rekreasyon ^c	126	4,11	0,65			a<d
	Egzersiz ve Spor Bilimleri ^d	89	4,05	0,81			
	Öğretmenlik ^e	80	4,04	0,65			
Dikey Kariyer Keşfi	Antrenörlük Eğitimi ^a	179	3,89	0,67	6,727	,000**	a<c
	Spor Yöneticiliği ^b	153	3,85	0,80			
	Rekreasyon ^c	126	4,13	0,66			a<d
	Egzersiz ve Spor Bilimleri ^d	89	4,22	0,65			
	Öğretmenlik ^e	80	4,10	0,68			
Kariyer Bağlılığı Oluşturma	Antrenörlük Eğitimi ^a	179	4,06	0,95	4,495	,001*	a<c
	Spor Yöneticiliği ^b	153	4,14	1,05			
	Rekreasyon ^c	126	4,39	0,72			a<d
	Egzersiz ve Spor Bilimleri ^d	89	4,37	0,90			
	Öğretmenlik ^e	80	4,30	0,69			
Kariyer Bağlılığı ile Özdeşleşme	Antrenörlük Eğitimi ^a	179	3,58	0,65	1,017	,398	-
	Spor Yöneticiliği ^b	153	3,67	0,67			
	Rekreasyon ^c	126	3,66	0,67			

Kariyer Şüphesi	Egzersiz ve Spor Bilimleri ^d	89	3,74	0,65	1,266	,282	-
	Öğretmenlik ^e	80	3,67	0,57			
	Antrenörlük Eğitimi ^a	179	3,12	0,62			
	Spor Yöneticiliği ^b	153	3,18	0,55			
	Rekreasyon ^c	126	3,03	0,61			
Kariyer Esnekliği	Egzersiz ve Spor Bilimleri ^d	89	3,11	0,59	1,697	,149	-
	Öğretmenlik ^e	80	3,06	0,57			
	Antrenörlük Eğitimi ^a	179	3,22	0,59			
	Spor Yöneticiliği ^b	153	3,28	0,53			
	Rekreasyon ^c	126	3,12	0,61			
Mesleki Kimlik Toplam	Egzersiz ve Spor Bilimleri ^d	89	3,21	0,55	2,542	,039*	a<c
	Öğretmenlik ^e	80	3,13	0,55			
	Antrenörlük Eğitimi ^a	179	3,61	0,50			
	Spor Yöneticiliği ^b	153	3,66	0,52			
	Rekreasyon ^c	126	3,74	0,48			
Mesleki Kimlik Toplam	Egzersiz ve Spor Bilimleri ^d	89	3,78	0,49	2,542	,039*	a<d
	Öğretmenlik ^e	80	3,73	0,44			

* $p < ,050$; ** $p < ,001$; $df = 3,623$

Tablo 9 incelendiğinde, katılımcıların bölümlerine göre mesleki kimlik toplam skorunda, yatay kariyer keşfi, dikey kariyer keşfi, kariyer bağlılığı oluşturma alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Gruplararası farklılığının tespit edilmesi için yapılan post hoc LSD analizinde bu durum antrenörlük eğitimi ile rekreasyon, antrenörlük eğitimi ile egzersiz ve spor bilimleri bölümü ve antrenörlük eğitimi ile öğretmenlik bölümü arasındaki farklılıktan kaynaklandığı egzersiz ve spor bilimleri bölümü öğrencilerinin daha iyi olduğu belirlenmiştir. Kariyer bağlılığı ile özdeşleşme, kariyer şüphesi ve kariyer esnekliği alt boyutlarında ise bölüm değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p > ,050$).

Tablo 10. Katılımcıların sınıflarına göre sosyal beceri ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması

	Sınıf	N	X	Ss	f	p	Fark (LSD)
Sosyal Anlatıcılık	1.Sınıf ^a	121	2,88	0,35	9,535	,000**	a>b
	2.Sınıf ^b	212	2,80	0,34			
	3.Sınıf ^c	146	2,74	0,26			
	4.Sınıf ^d	148	2,92	0,34			
Sosyal Duyarlılık	1.Sınıf ^a	121	2,85	0,34	11,474	,000**	a>c
	2.Sınıf ^b	212	2,82	0,28			
	3.Sınıf ^c	146	2,67	0,33			

	4.Sınıf ^d	148	2,86	0,29			b>c
							c<d
Sosyal Kontrol	1.Sınıf ^a	121	2,89	0,42	,682	,563	-
	2.Sınıf ^b	212	2,85	0,41			
	3.Sınıf ^c	146	2,91	0,48			
	4.Sınıf ^d	148	2,86	0,38			
Duygusal Anlatımcılık	1.Sınıf ^a	121	2,96	0,43	3,539	,015*	b<c
	2.Sınıf ^b	212	2,87	0,45			
	3.Sınıf ^c	146	3,02	0,50			
	4.Sınıf ^d	148	2,94	0,46			
Duygusal Duyarlık	1.Sınıf ^a	121	3,03	0,40	1,818	,143	-
	2.Sınıf ^b	212	2,93	0,44			
	3.Sınıf ^c	146	2,97	0,48			
	4.Sınıf ^d	148	2,92	0,43			
Duygusal Kontrol	1.Sınıf ^a	121	2,93	0,44	1,537	,204	-
	2.Sınıf ^b	212	2,87	0,47			
	3.Sınıf ^c	146	2,83	0,52			
	4.Sınıf ^d	148	2,82	0,43			
Sosyal Beceri Toplam	1.Sınıf ^a	121	2,92	0,22	2,742	,042*	a>b
	2.Sınıf ^b	212	2,86	0,21			
	3.Sınıf ^c	146	2,86	0,23			a>c
	4.Sınıf ^d	148	2,89	0,23			

* $p<,050$; ** $p<,001$; $df=4,622$

Tablo 10 incelendiğinde, katılımcıların sınıflarına göre sosyal beceri; sosyal anlatımcılık ($f_{4,622}=9,535$; $p<,050$), sosyal duyarlılık ($f_{4,622}=11,474$; $p<,050$), duygusal anlatımcılık ($f_{4,622}=3,539$; $p<,050$) boyutlarında ve sosyal beceri toplam skorunda ($f_{4,622}=2,742$; $p<,050$) anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Gruplararası farklılığının tespit edilmesi için yapılan post hoc LSD analizinde; sosyal anlatımcılık boyutunda 1.sınıf ile 2.sınıf, 1.sınıf ile 3.sınıf, 2.sınıf ile 4.sınıf, sosyal duyarlılık boyutunda 1.sınıf ile 3.sınıf, 2.sınıf ile 3.sınıf, 3.sınıf ile 4.sınıf arasındaki, duygusal anlatımcılık boyutunda 2.sınıf ile 3.sınıf, sosyal beceri boyutunda ise 1.sınıf ile 2.sınıf, 1.sınıf ile 3.sınıf arasındaki farklılıktan kaynaklandığı belirlenmiştir. Sosyal kontrol, duygusal duyarlık ve duygusal kontrol alt boyutlarda sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>,050$).

Tablo 11. Katılımcıların sınıflarına göre mesleki kimlik ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması

	Sınıf	N	X	Ss	f	p	Fark (LSD)
Yatay Kariyer Keşfi	1.Sınıf ^a	121	4,04	0,78	5,957	,001*	a>c

	2.Sınıf ^b	212	3,94	0,76			
	3.Sınıf ^c	146	3,74	0,74			d>c
	4.Sınıf ^d	148	4,07	0,66			
Dikey Kariyer Keşfi	1.Sınıf ^a	121	4,07	0,79			a>c
	2.Sınıf ^b	212	4,03	0,70			
	3.Sınıf ^c	146	3,81	0,70	5,044	,002*	d>c
	4.Sınıf ^d	148	4,10	0,66			
Kariyer Bağlılığı Oluşturma	1.Sınıf ^a	121	4,37	0,98			a>c
	2.Sınıf ^b	212	4,23	0,86			
	3.Sınıf ^c	146	3,96	1,06	7,096	,000**	d>c
	4.Sınıf ^d	148	4,40	0,67			
Kariyer Bağlılığı ile Özdeşleşme	1.Sınıf ^a	121	3,79	0,63			a>b
	2.Sınıf ^b	212	3,62	0,62			
	3.Sınıf ^c	146	3,55	0,70	3,286	,020*	a>c
	4.Sınıf ^d	148	3,68	0,64			
Kariyer Şüphesi	1.Sınıf ^a	121	3,14	0,56			
	2.Sınıf ^b	212	3,08	0,59			
	3.Sınıf ^c	146	3,14	0,60	,491	,689	-
	4.Sınıf ^d	148	3,09	0,61			
Kariyer Esnekliği	1.Sınıf ^a	121	3,23	0,55			
	2.Sınıf ^b	212	3,17	0,55			
	3.Sınıf ^c	146	3,24	0,59	,660	,577	-
	4.Sınıf ^d	148	3,17	0,59			
Mesleki Kimlik Toplam	1.Sınıf ^a	121	3,78	0,53			a>c
	2.Sınıf ^b	212	3,68	0,49			
	3.Sınıf ^c	146	3,57	0,50	4,700	,003*	c<d
	4.Sınıf ^d	148	3,75	0,46			

* $p<,050$; ** $p<,001$; $df=3,623$

Tablo 11 incelendiğinde, sınıf değişkenine göre mesleki kimlik toplam skorunda ($f_{3,623}=4,700$; $p<,050$) yatay kariyer keşfi ($f_{3,623}=5,957$; $p<,050$), dikey kariyer keşfi, ($f_{3,623}=5,044$; $p<,050$) kariyer bağlılığı oluşturma ($f_{3,623}=7,096$; $p<,050$), kariyer bağlılığı ile özdeşleşme ($f_{3,623}=3,286$; $p<,050$) alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Gruplararası farklılığının tespit edilmesi için yapılan post hoc LSD analizinde; yatay kariyer keşfi, dikey kariyer keşfi, kariyer bağlılığı ve mesleki kimlik toplam skorunda bu durumun 1.sınıf ile 3.sınıf ve 3.sınıf ile 4.sınıf arasındaki farklılıktan kaynaklandığı, 4.sınıf öğrencilerin yatay kariyer keşfi, dikey kariyer keşfi, kariyer bağlılığı ve mesleki kimlik toplam skorunda daha iyi oldukları tespit edilmiştir. Kariyer Bağlılığı ile Özdeşleşme boyutunda bu durumun 1.sınıf ile 2.sınıf, 1.sınıf ile 3.sınıf arasındaki farklılıktan kaynaklandığı, 1.sınıf öğrencilerin Kariyer Bağlılığı ile Özdeşleşme düzeyinin daha iyi olduğu belirlenmiştir.

Tablo 12. Katılımcıların spor geçmişlerine göre sosyal beceri ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması

		N	X	Ss	f	p	Fark (LSD)
Sosyal Anlatımcılık	1-2 Yıl ^a	209	2,86	0,34	2,091	,100	-
	3-4 Yıl ^b	232	2,84	0,34			
	5-6 Yıl ^c	147	2,79	0,29			
	7 Yıl ve Üzeri ^d	39	2,75	0,34			
Sosyal Duyarlılık	1-2 Yıl ^a	209	2,81	0,30	,379	,768	-
	3-4 Yıl ^b	232	2,80	0,33			
	5-6 Yıl ^c	147	2,80	0,33			
	7 Yıl ve Üzeri ^d	39	2,75	0,31			
Sosyal Kontrol	1-2 Yıl ^a	209	2,85	0,41	1,565	,197	-
	3-4 Yıl ^b	232	2,90	0,43			
	5-6 Yıl ^c	147	2,85	0,42			
	7 Yıl ve Üzeri ^d	39	2,98	0,44			
Duygusal Anlatımcılık	1-2 Yıl ^a	209	2,96	0,46	,985	,399	-
	3-4 Yıl ^b	232	2,94	0,46			
	5-6 Yıl ^c	147	2,88	0,48			
	7 Yıl ve Üzeri ^d	39	2,96	0,44			
Duygusal Duyarlılık	1-2 Yıl ^a	209	2,95	0,40	,372	,773	-
	3-4 Yıl ^b	232	2,97	0,47			
	5-6 Yıl ^c	147	2,93	0,45			
	7 Yıl ve Üzeri ^d	39	2,97	0,42			
Duygusal Kontrol	1-2 Yıl ^a	209	2,83	0,45	,426	,735	-
	3-4 Yıl ^b	232	2,86	0,47			
	5-6 Yıl ^c	147	2,88	0,47			
	7 Yıl ve Üzeri ^d	39	2,91	0,53			
Sosyal Beceri Toplam	1-2 Yıl ^a	209	2,88	0,21	,630	,596	-
	3-4 Yıl ^b	232	2,88	0,23			
	5-6 Yıl ^c	147	2,85	0,23			
	7 Yıl ve Üzeri ^d	39	2,89	0,19			

* $p < ,050$; ** $p < ,001$; $df=3,623$

Tablo 12 incelendiğinde, katılımcıların spor geçmişlerine göre sosyal beceri toplam skorunda ve tüm alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p > ,050$).

Tablo 13. Katılımcıların spor geçmişlerine göre mesleki kimlik ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması

		N	X	Ss	f	p	Fark (LSD)
Yatay Kariyer Keşfi	1-2 Yıl ^a	209	4,07	0,68	3,320	,020*	a>b
	3-4 Yıl ^b	232	3,89	0,76			
	5-6 Yıl ^c	147	3,86	0,72			
	7 Yıl ve Üzeri ^d	39	3,89	0,96			
Dikey Kariyer Keşfi	1-2 Yıl ^a	209	4,14	0,67	4,359	,005*	a>b
	3-4 Yıl ^b	232	3,91	0,71			
	5-6 Yıl ^c	147	3,97	0,70			
	7 Yıl ve Üzeri ^d	39	3,87	0,92			
Kariyer Bağlılığı Oluşturma	1-2 Yıl ^a	209	4,42	0,74	4,792	,003*	a>b
	3-4 Yıl ^b	232	4,16	0,94			
	5-6 Yıl ^c	147	4,16	0,97			
	7 Yıl ve Üzeri ^d	39	3,96	1,17			
Kariyer Bağlılığı ile Özdeşleşme	1-2 Yıl ^a	209	3,72	0,62	1,583	,192	-
	3-4 Yıl ^b	232	3,60	0,67			
	5-6 Yıl ^c	147	3,64	0,61			
	7 Yıl ve Üzeri ^d	39	3,57	0,76			
Kariyer Şüphesi	1-2 Yıl ^a	209	3,06	0,61	,686	,561	-
	3-4 Yıl ^b	232	3,13	0,57			
	5-6 Yıl ^c	147	3,14	0,59			
	7 Yıl ve Üzeri ^d	39	3,12	0,56			
Kariyer Esnekliği	1-2 Yıl ^a	209	3,15	0,61	1,009	,388	-
	3-4 Yıl ^b	232	3,21	0,55			
	5-6 Yıl ^c	147	3,25	0,56			
	7 Yıl ve Üzeri ^d	39	3,23	0,52			
Mesleki Kimlik Toplam	1-2 Yıl ^a	209	3,76	0,48	2,334	,073	-
	3-4 Yıl ^b	232	3,65	0,48			
	5-6 Yıl ^c	147	3,67	0,48			
	7 Yıl ve Üzeri ^d	39	3,61	0,66			

* $p < ,050$; ** $p < ,001$; $df = 3,623$

Tablo 13 incelendiğinde, katılımcıların spor geçmişlerine göre mesleki kimlik; yatay kariyer keşfi ($f_{3,623}=3,320$; $p < ,050$), dikey kariyer keşfi ($f_{3,623}=4,359$; $p < ,050$) ve kariyer bağlılığı oluşturma ($f_{3,623}=4,792$; $p < ,050$) boyutlarında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Gruplararası farklılığının tespit edilmesi için yapılan post hoc LSD analizinde 1-2 yıl ile 3-4 yıl, 1-2 yıl ile 3-4 yıl arasındaki farklılıktan kaynaklandığı, yatay kariyer keşfi, yatay kariyer keşfi ve kariyer bağlılığı oluşturma düzeylerinin 1-2

yıl tecrübeye sahip olanların daha iyi olduğu belirlenmiştir. Mesleki kimlik toplam skorunda ve diğer alt boyutlarda ise anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>,050$).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Cinsiyetin sosyal beceri; sosyal kontrol, duygusal anlatımcılık ve sosyal beceri toplam skorunda belirleyici bir değişken olduğu belirlenmiştir ($p < ,050$; Tablo 6). Diğer alt boyutlarda ise cinsiyete göre bir değişim meydana gelmediği anlaşılmaktadır anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p > ,050$; Tablo 6). Erkeklerin sosyal beceri düzeylerinin kadınlara göre daha iyi seviyede olduğu görülmektedir. Telli Koç (2010) tarafından üniversite öğrencileri üzerine yapılan çalışmada cinsiyet değişkenine göre duyuşsal anlatımcılık, duyuşsal kontrol, sosyal duyarlık alt boyutlarında farklılık olduğu ifade edilmiştir. Deniz, Hamarta ve Arı (2005) yaptıkları araştırmada sosyal duyarlık alt boyutunda kızların lehine anlamlı bir farklılık olduğunu Kalafat (2006) tarafından üniversite öğrencileri üzerine yapılan çalışmada duyuşsal kontrol puanlarını düzeyinde erkeklerin lehine farklılık olduğunu, Deniz (2002) yaptığı araştırmasında duyuşsal kontrol puanında erkeklerin lehine farklılık olduğu ifade etmiştir.

Mesleki kimlik; yatay kariyer keşfi, dikey kariyer keşfi ve kariyer esnekliği boyutlarında cinsiyet değişkenine göre farklılıklar meydana geldiği bununda anlamlı olduğu belirlenmiştir (Tablo 7; $p < ,050$). Mesleki kimlik toplam skorunda ve diğer alt boyutlarda ise cinsiyet değişkenine göre farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p > ,050$; Tablo 7). Kadınların mesleki kimlik düzeylerinin erkeklere göre daha iyi olduğu ancak istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmektedir. Kadınların dikey ve yatay kariyer keşfinde erkeklere göre daha iyi olduğu, kariyer esnekliğinde ise erkeklerin daha iyi olduğu anlaşılmaktadır. Uçar (2020) tarafından yapılan “Spor Eğitimi Alan Öğrencilerin Mesleki Kimlik Durumları, Girişimcilik Niyetleri ve Kariyer Planlama Tutumları Arasındaki İlişki” başlıklı yüksek lisans çalışmasında; kadınların erkeklere göre “kariyer hedefleri konusunda daha net bir tutum sergiledikleri ve ilgili oldukları, odaklandıkları hedefe yönelmek için çaba sarf etmekten kaçınmadıkları” ifade edilmiştir. Ayrıca Uçar (2020) “Kariyer Bağlılığı Oluşturma” ve “Kariyer Şüphesi” alt boyutlarında kadın ve erkekler arasında anlamlı farklılık olduğunu belirtmiştir. Barbulescu (2013) “kadınların erkeklere göre düşük mevki ve düşük ücretli işlere başvurularının yüksek olduğu diğer bir ifadeyle kadınların iş hayatında düşük beklenti içerisinde olduklarını” ifade etmiştir. Ancak araştırma bulgumuzda bunun aksine

kadınların gerek yatay kariyer hedefleri gerekse dikey kariyer hedeflerinde erkeklere göre daha iyi olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum ticari ve ekonomik arenada kadınların daha bilinçlenmesi ve kadınların her geçen işletmelerde daha etkin hale gelmeleri ile açıklanabilir.

Spor eğitimi alan öğrencilerin okudukları bölümlere göre sosyal beceri; sosyal anlatımcılık, sosyal duyarlılık ve duygusal anlatımcılık düzeylerinin farklılaştığı, rekreasyon bölümü öğrencilerinin sosyal anlatımcılık ve sosyal duyarlılık düzeylerinin daha iyi seviyede bulunduğu, egzersiz ve spor bilimleri bölümü öğrencilerinin duygusal anlatımcılık düzeylerinin daha iyi seviyede olduğu belirlenmiştir. Sosyal beceri düzeyinde ise öğrencilerin benzer becerileri algıladıkları, okudukları bölümlerin öğrencilerin sosyal beceri düzeyinde belirleyici bir rol üstlenmediği anlaşılmaktadır. Literatürde bölüm değişkeni ile sosyal beceri düzeyinin değerlendirildiği herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Katılımcıların bölümlerine göre mesleki kimlik toplam skorunda, yatay kariyer keşfi, dikey kariyer keşfi, kariyer bağlılığı oluşturma alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir (Tablo 9; $p < ,050$). Egzersiz ve spor bilimleri bölümü öğrencilerinin mesleki kimliklerini daha iyi algıladıkları anlaşılmaktadır. Bu durum bölümün; öğrencilerin kariyere yönelik hedeflerine, ilgi ve yeteneklerine uyumlu olmasından kaynaklanabilir. Bölüm değişkeninin dışında öğrencilerin içinde bulunduğu süreci etkileyen; sosyal, psikolojik faktörlerinde etkili olduğu söylenebilir. Yatay kariyer keşfinde ve kariyer bağlılığı oluşturmada rekreasyon bölümü öğrencilerinin daha iyi olduğu, dikey kariyer keşfinde, Egzersiz ve Spor Bilimleri bölümü öğrencilerinin daha iyi olduğu anlaşılmaktadır. Kariyer bağlılığı ile özdeşleşme, kariyer şüphesi ve kariyer esnekliği alt boyutlarında ise bölüm değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir (Tablo 9; $p > ,050$). Literatürde bölüm değişkeni ile mesleki kimlik düzeyinin değerlendirildiği herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Katılımcıların sınıflarına göre sosyal beceri; sosyal anlatımcılık, sosyal duyarlılık, duygusal anlatımcılık boyutlarında ve sosyal beceri toplam skorunda

anlamli farklilik olduğu (Tablo 10; $p < ,050$), sosyal anlatımcılık ve sosyal duyarlılık boyutlarında 4.sınıf yönünde, duygusal anlatımcılık boyutunda 3.sınıf yönünde, sosyal beceri boyutunda ise 1.sınıflar yönünde anlamli olduğu belirlenmiştir. Sosyal kontrol, duygusal duyarlılık ve duygusal kontrol alt boyutlarda sınıf değişkenine göre anlamli bir farklilik olmadığı tespit edilmiştir (Tablo 10; $p > ,050$). Literatür incelendiğinde; Akpınar ve ark. (2015) yapmış oldukları çalışmada; sosyal beceri düzeylerinde öğrencilerin sınıf değişkenine göre istatistiksel olarak anlamli bir fark olduğunu ifade etmiştir. Telli (2010) yapmış olduğu araştırmada; duygusal duyarlılık boyutu dışında diğer tüm alt boyutlarda sınıf düzeyine göre anlamli bir fark olduğu ve 1.sınıf öğrencilerinin en yüksek ortalama puana sahip olduklarını belirtmiştir.

Sınıf değişkenine göre mesleki kimlik toplam skoru, yatay kariyer keşfi, dikey kariyer keşfi, kariyer bağlılığı oluşturma ve kariyer bağlılığı ile özdeşleşme alt boyutlarında anlamli farklilik olduğu belirlenmiştir. 4.sınıf öğrencilerin yatay kariyer keşfi, dikey kariyer keşfi, kariyer bağlılığı ve mesleki kimlik toplam skorunda daha iyi oldukları tespit edilmiştir. Nitekim sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin yetenek ve becerilerine göre kariyer değerlendirmeyi, kariyer hedefine odaklanmayı daha iyi algıladığı anlaşılmaktadır. 1.sınıf öğrencilerinin ise kariyer bağlılığı ile özdeşleşme düzeyinin daha iyi olduğu belirlenmiştir. Uçar (2020) tarafından yapılan çalışmada; sınıf değişkenine göre Kariyer Şüphesi” alt boyutunda anlamli farklilik olduğu ifade edilmiştir. Bu çalışma araştırma bulgusu ile benzerlik göstermemektedir. Yılmaz ve ark. (2012)’nin yapmış olduğu “Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Seçimlerinin Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi” adlı çalışmada; üniversite öğrencilerinin kariyer tercihlerine etki eden faktörler arasında sınıf değişkeni anlamli bir farklilik yaratmıştır.

Spor geçmişinin sosyal beceri toplam skorunda ve tüm alt boyutlarında ayırt edici bir değişken olmadığı belirlenmiştir (Tablo 12; $p > ,050$). Katılımcıların spor geçmişlerine göre mesleki kimlik; yatay kariyer keşfi, dikey kariyer keşfi ve kariyer bağlılığı oluşturma boyutlarında anlamli farklilik olduğu belirlenmiştir (Tablo 13; $p < ,050$). Yatay kariyer keşfi, dikey kariyer keşfi ve kariyer bağlılığı oluşturma düzeylerinin 1-2 yıl tecrübeye sahip olanların daha iyi olduğu belirlenmiştir. Mesleki

kimlik toplam skorunda ve diğer alt boyutlarda ise anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir (Tablo 13; $p>,050$). Spora yeni başlayan öğrencilerin seçmiş olduğu spor branşına odaklanarak kendi yetenek ve becerisine yönelik kendini nasıl yetiştireceğini yönünde planlamalar yaptığı düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde spor geçmişine göre sosyal beceri ve mesleki kimlik düzeyinin değerlendirildiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Sonuç olarak, erkeklerin sosyal beceri düzeyinin kadınlara nazaran daha iyi seviyede olduğu cinsiyetin sosyal kontrol, duygusal anlatımcılık ve sosyal beceri düzeyini etkilediği belirlenmiştir. Kadınların yatay ve dikey kariyer keşfinde daha iyi oldukları, yetenek ve becerilerine uygun kariyer planlamayı erkeklere nazaran daha iyi algıladıkları anlaşılmaktadır. Erkeklerin ise geleceğe yönelik kariyer değişikliğine daha açık oldukları tespit edilmiştir. Bölüm değişkeninin sosyal beceri; sosyal anlatımcılık, sosyal duyarlılık ve duygusal anlatımcılık boyutlarında belirleyici olduğu belirlenmiştir. Egzersiz ve spor bilimleri bölümü öğrencilerinin mesleki kimliklerine yönelik yatay/dikey kariyer keşiflerinde ve kendine uygun olan kariyere odaklanma noktasında diğer bölümlere göre daha iyi seviyede olduğu anlaşılmaktadır. Sınıf düzeyi arttıkça sosyal anlatımcılık ve sosyal duyarlılık düzeyinin artış gösterdiği, sosyal beceri düzeyinin ise tam aksine azaldığı gözlemlenmiştir. Mesleki kimliğe yönelik yatay kariyer keşfi, dikey kariyer keşfi, kariyer bağlılığı oluşturma, kariyer bağlılığı ile özdeşleşme ve mesleki kimlik toplam skorunda sınıf değişkenine göre farklılık olduğu tespit edilmiştir. 4.sınıf öğrencilerinin yetenek, beceri, bilgi ve yetkinlerinin farkında oldukları ve buna yönelik kariyer yönelimi gösterdikleri anlaşılmaktadır. Spor geçmişinin sosyal beceriye yönelik algıda belirleyici bir değişken olmadığı tespit edilmiştir. Spora yeni başlayan (1-2 yıl) öğrencilerin kariyer keşfi sürecinde oldukları kendi beceri ve yeteneklerine uygun kariyer hedefi araştırma eğilimi gösterdikleri belirlenmiştir. Araştırma sonuçları doğrultusunda öneriler aşağıda açıklanmıştır.

Kadın öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin geliştirilmesine yönelik üniversiteler tarafından etkinlikler planlanabilir. Erkek öğrencilerinin kariyerlerine yönelik belirsizlik yaşadıkları anlaşılmaktadır. Üniversite kariyer merkezleri spor eğitimi alan öğrencilere yönelik kariyer yönlendirmede daha aktif roller üstlenebilir.

Üniversite kariyer merkezlerinin 1. Sınıftan itibaren öğrencilerinin kariyer hedeflerine yönelik planlamalar yapması ve bunları paylaşması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akpınar S, Akpınar Ö, Nas K, Temel V. ve Birol S., Ş. (2015). Beden eğitimi ve spor yüksekokulunda okuyan öğrencilerinin bazı değişkenler açısından sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 17 (28): 80-84.
- Ataünal, A. (2003). Niçin ve nasıl bir öğretmen. *Milli Eğitim Vakfı Yayınları*: Ankara.
- Atik, S. (2022). Öğretmenlerin mesleki kimlik algılarının ve mesleki kimlik tipolojilerinin incelenmesi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Muğla.
- Avcıoğlu, H, (2001). İşitme engelli çocuklara sosyal becerilerin öğretilmesinde işbirlikçi öğrenme yaklaşımı ile sunulan öğretim programının etkililiğinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Avcıoğlu, H. (2007). “İşitme engelli çocuklara sosyal becerilerin öğretilmesinde işbirlikçi öğrenme yöntemi ile sunulan öğretim programının etkililiğinin incelenmesi”. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (1), 93-103.
- Aytaç, T. (2000). “Hizmet içi eğitim kavramı ve uygulamada karşılaşılan sorunlar”. *Milli Eğitim Dergisi*, 147, 66-69.
- Bacanlı, H. (1999). Sosyal Beceri Eitimi. *Nobel Yayınları*: Ankara.
- Barbulescu R. and Bidwell M. (2013). Do women choose different jobs from men? Mechanisms of application segregation in the market for managerial workers. *Organization Science*, 2013; 24(3): 737-756.
- Berzonsky M.A. (1992). Process perspective on identity and stress management. In: Adams GR, Gullotta TP, Montemayor R (eds). *Adolescent Identity Formation*, Newbury Park, CA, Sage Publications, 1992: 193-215.
- Brim, O. (1966). Socialization through the life cycle: *Socialization after childhood*. New York: John Wiley.
- Bulkeley, R. and Cramer, D., (1990). Social skills training with young adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*. Vol. 19, No.5, 45)1-463
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). Bilimsel araştırma yöntemleri. (18. Baskı) Ankara: *Pegem Akademi*.

- Calderalla P, Merrell KW (1997). Common dimensions of social skills of children and adolescents. A Taxonomy of Positive Behaviors. *School Psychology Review*. pp. 264-278.
- Cartledge, G. and Milburn, J. F. (1992). Teaching social skills to children. USA: *Pergamon Book, Inc.*
- Choate, L. R., Smith, S. L. and Spriill, D. A. (2014). Professional development of counselor education students: An exploratory study of professional performance indicators for assessment. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 27(3), 383-397.
- Chreim S., Williams B.B. and Hinings C. B. (2007). Interlevel influences on the reconstruction of professional role identity. *Acad Manag Ann*, 50: 1515-39.
- Christiansen, C. H. (1999). Defining lives: Occupation as identity: An essay on competence, coherence, and the creation of meaning. *The American Journal of Occupational Therapy*, 53, 6547-558.
- Clarke, S. (2008). Culture and identity. *Academia Accelerating the World's Research*, 1, 510-529.
- Davis, J.G. (2018). A Study of k-12 teachers' perceptions of teacher self-efficacy in relation to instruction of 21st century skills. unpublished Ph. D. thesis, Neumann University, Division of Education and Human Services, USA.
- Day, C. and Kington, A. (2008). Identity, well-being and effectiveness: the emotional contexts of teaching. *Pedagogy, Culture & Society*, 16(1), 7-23.
- Demir N. (2006). Birey, toplum, bilim: sosyoloji temel kavramlar. 2. Baskı, Ankara: *Turhan Kitabevi*; 34.
- Deniz, M.E. (2002). Üniversite öğrencilerinin karar verme stratejileri ve sosyal beceri düzeylerinin baskın ben durumları ve bazı özlük niteliklerine göre karşılaştırmalı olarak incelenmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Doktora Tezi.
- Deniz, M.E., Hamarta, E., ve Arı R. (2005). An investion of social skills and loneliness levels of university students with respect to their attachments styles in a sample of turkish students. *Social Behavior and Personality*, 33, 19-32.
- Dönmezer S. (1994). Toplum bilim. *Savaş Yayınları*, İstanbul.
- Efe, M., Öztürk, F., Koparan, Ş., Şenışık, Y. (2008), "14-16 Yaş grubu erkeklerde voleybol çalışmalarının sosyal yetkinlik beklentisi ve atılganlık üzerine etkisi", *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt.1, Sayı.21, (69-77).

- Ellis, S., Rogoff, B., and Cromer, C. C. (1981). "Age segregation in children's social interactions". *Developmental Psychology*, 17, 399-407.
- Eren, A. ve Çetin, G. (2018). Bir meslek olarak öğretmenlik ve öğretmen kimliği. S. Çelenk (Ed.), *Eğitime giriş içinde* (s. 217-259). *Pegem Akademi*. Ankara.
- Ergen, G. (2019). "Value literacy & ndash; A new model for education of character and values", *Educational Policy Analysis and Strategic Research*, 14 (2), 45-75. doi: 10.29329/epasr.2019.201.3.
- Ergun M. *Eğitim Sosyolojisine Giriş*. 4. Baskı, Ankara: *Ocak Yayınları*; 1994; 61
- Fichter J. *Sosyoloji Nedir*, 7. Baskı, (Çeviren: Nilgün Çelebi), *Anı Yayıncılık*, 2004.
- Fox, N. A. and Shifter, C. A. (2005). "Emotional Development". Hopkins. B., Barr, R.G., Michel, G. F. and Rochat, P. (eds.). in: *Child Development*. *Cambridge University Press*: Cambridge.
- Gill, J. C. (1997). Four types of integration in disability identity development. *Journal of Vocational Rehabilitation*, (9), 39-46.
- Goldie, J. (2012). The formation of professional identity in medical students: Considerations for educators. *Medical Teacher*, 34, 641-648.
- Goode W. J. (1957). Community within a community: The professions, *Am Sociol Rev* 22: 194-200.
- Gresham, F. M. (1981). "Social skills training with handicapped children: A review". *Review of Educational Research*, 51 (1), s. 139-176.
- Hall, J.A. and Schlesinger, D. J. (1997). "Social skills training in groups with developmentally disabled adults". *Research on Social Work Practice*, 7 (2), 187- 202.
- Haynes, O. W., Moran, M. J. and Pindzola, R. H. (1990). *Communication Disorders in the Classroom*. Kendall Hunt Published Company: Iowa
- Hogg, M. A. (2001). A social identity theory of leadership. *Personality and Social Psychology Review*, 5(3), 184-200.
- Ibarra H. (1999). Provisional selves: Experimenting with image and identity in professional adaptation. *Adm Sci Q*, 44: 764-91.
- İsen G. Batmaz V. (2002). *Ben ve Toplum*. 2. Baskı, İstanbul: *Om Yayınevi*; 2

- Jolly, S.L. ve Sherer, M., (1983). Remediating the deficit: social skills training with juvenile offenders. paper presented at the annual meeting of the southeastern psychological association, ED 235 446.
- Kalafat, T. (2006). Üniversite öğrencilerinin beden memnuniyet düzeyleri ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi (Çanakkale ili örneği). 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale.
- Kara, A. (2021). Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Beceri, Fiziksel Aktivite Ve Akademik Başarı Özelliklerinin İncelenmesi. İstanbul Gedik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. İstanbul.
- Karasar, N. (2016). Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar İlkeler Teknikler, *Nobel Akademik Yayıncılık*, 31. Basım, Ankara
- Karataş, Z. (2019). Sosyal beceri eğitimi. Ankara: *Pegem Akademi*.
- Kearney, C. A. (2005). Social Anxiety and Social Phobia in Youth. *Springer*: New York.
- Kelchtermans, G. (1993). Getting the story, understanding the lives: From career stories to teachers' professional development. *Teaching & Teacher Education*, 9 (6), 443-456.
- Koydemir, S. (2006). Predictors Of Shyness Among University Students: Testing A Self-Presentational Model. Yayımlanmamış doktora tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Kurt, F. (2007). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden beş-altı yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine proje yaklaşımli eğitim programlarının etkisinin incelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Locke, E. A. (1969). What is job satisfaction? organizational behavior and human performance, 4, 309-336.
- Marcia J. E. (1980). Identity in adolescence. İn: Abelson J (eds). Handbook of Adolescence Psychology, New York, *Wiley Sons*: 159-82.
- McFall, R. M. (1982). "A review and reformulation of the concept of social skills". *Behavioral Assessment*, 4 (1), 1-33. <https://doi.org/10.1007/BF01321377>
- Mengütay S. (1997). Morpa Spor Ansiklopedisi. İstanbul, *Orhan Ofset*; 2: 10

- Miller, S. E. (2010). A conceptual framework for the professional socialization of social workers. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 20, 924–938.
- Moore, M. and Hofman, J. E. (1988). Professional identity in institutions of higher learning in Israel. *Higher Education*, 17(1), 69-79. <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/BF00130900.pdf>
- Morgan, C. T. (2011b). “ Davranımın Geliimi”. Rveyde Bayraktar (ev.). Sirel Karaka, Rkzan Eski (eds.). içinde Psikolojiye Giriş. (s.43-64). (19. Baskı). *Eğitim Kitapevi Yayınları*: Konya.
- Olson, E. T. (2002). Personal identity. In S. P. Stich, & T. A. Warfield (Ed.), *Philosophy in mind* (pp. 352-367). Oxford: *Blackwell Publishing*.
- Otaghi, M., Borji, M., Tahmasebi, H. and Navkhasi, S. (2016). The level of professional socialization of nursing students of Ilam University of Medical Sciences in 2016. *International Journal of Medical Research & Health Sciences*, 5(12), 60-64.
- zdemir, Y. B. (2010). Öğretmen kimliği: Sınıf ğretmenleri üzerine sosyolojik bir alışma (Malatya rneği) (Tez No. 253964) [Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- zen Y. (2011). Kişisel Sorumluluk bağlamında kariyer seçimini etkileyen sosyal psikolojik faktörler. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*; 2(3): 81-96.
- Özyürek, D. ve Ceylan, ř. (2014). “Okul ncesi çocuklarda sosyal becerilerin desteklenmesi konusunda ğretmen ve veli grlerinin belirlenmesi”. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35 (35), 99-114. doi: 10.9779/PUJE575
- Porfeli E. J, Lee. B, Vondracek. F. W, et al. (2011). A multi-dimensional measure of vocational identity status. *Journal of Adolescence*; 34(5): 853-871.
- Riedler, M and Eryaman, M. Y. (2016). “Complexity, diversity and ambiguity in teaching and teacher education: practical wisdom, pedagogical fitness and tact of teaching”, *International Journal of Progressive Education*, 12 (3), 172-186.
- Riggio. R.E. (1986). "The Assessment of Basic Social Skills" *Journal of Personality and Social Psychology*. 51, 649-660.
- Schwartz SJ, Beyers W, and Waterman AS. (2011). Examining the light and dark sides of emerging adults' identity: a study of identity status differences in positive and negative psychosocial functioning. *J Youth Adolesc* 2011, 40: 839- 59.

- Serna, L.A., Schumaker, J.B., Hazel, J.S. ve ark., (1986). Teaching Reciprocal Social Skills to Parents and their Delinquent Adolescents. *Journal of Clinical Child Psychology*, Vol. 15, No. 1, 64-77.
- Sevinç, M. (2005). Kendine Güven ve Başarı. *Morpa Kültür Yayınları*, İstanbul.
- Sezal İ. (2002). Sosyolojiye Giriş, 2. Baskı, *Martı Kitap Yayınevi*, Ankara.
- Shuler, C. A. (2019). Investigation of Teacher Leadership Skills In Teacher Preparation Programs: A Qualitative Grounded Research Study. Unpublished Ph.D. thesis, Faculty of the Graduate School at Evangel University, *Springfield Missouri*.
- Skorikov, V. B. and Vondracek, F. W. (2011). Occupational identity. In S.J. Schwartz et al. (eds.), *Handb.*
- Slay HS, Smith DA. (2011). Professional identity construction: Using narrative to understand the negotiation of professional and stigmatized cultural identities. *Human Relative* 2011, 64: 85-107.
- Sorias, O. (1986). “Sosyal beceriler ve değerlendirme yöntemleri”. *Psikoloji Dergisi*. 5 (20), 24-29.
- Stryker S. (2007). Identity theory and personality theory: Mutual relevance. *J Pers*, 75: 1083-102.
- Swinburne, W.(1984). Personal identity: The dualist theory. In S. Shoemaker, & Richard Swinburne (Eds.), *Personal identity* (pp. 1-22). Oxford: Blackwell.
- Telli Koç, M. (2010). Mersin Üniversitesi Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyleri ile Yetkinlik Beklentilerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı. Mersin.
- Temel E. K, Erkenli H. ve Topuz Y. V, (2018). Üniversite öğrencilerinin mesleki kimlik durumunun değerlendirilmesi: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Örneği. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14 (1): 135-156.
- Toker Gökçe, A. (2020). Professional socialization in schools. *Oxford Research Encyclopedia*, 1-28. DOI:10.1093/acrefore/9780190264093.013.673,03 July 2020.
- Trepte, S. & Loy, L.S. (2017). Social identity theory and self-categorization theory. In C. A. Hoffner, & L. Zoonen (Eds.), *The international encyclopedia of media effects* (pp. 1-13). Hohenhelm: *JohnWiley Inc.*

- Tuzcuoğlu S. (2000). Benlik ve mesleki benlik kavramlarının öğrenim yılları ile ilişkisi. *Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi*, (12): 267-280.
- Uçar, B. (2020). Spor Eğitimi Alan Öğrencilerin Mesleki Kimlik Durumları, Girişimcilik Niyetleri ve Kariyer Planlama Tutumları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Elazığ.
- Waugaman, W. G. and Lohrer, D. (2000). From nurse to nurse anesthetist: The influence of age and gender on professional socialization and career commitment of advanced practice nurses. *Journal of Professional Nursing*, 16(1), 47-56.
- Weimer, Y. (1993). *Improving Your Classroom Teaching*. Sage Publications: London.
- Wilson, I., Cowin, L. S., Johnson, M. and Young, H. (2013). Professional identity in medical students: Pedagogical challenges to medical education. *Teaching and Learning in Medicine*, 25(4), 369–373.
- Yeşilyaprak, B. (2003). Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi (5. bs.). *Pegem Yayınları*.
- Yıldıran İ. ve Yetim A. (1996). Orta Öğretimde Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Öncelikli Amaçları Üzerine Bir Araştırma. *Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. Cilt I, Sayı:3, Ankara, 1996.
- Yılmaz D, İ. A., Pektaş, K. ve Altay A. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Seçimlerinin Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi: Pınarhisar MYO Örneği. *Electronic Journal of Vocational Colleges* 9-21.
- Yılmaz, Y. (2011). Siyasal sistem ve medya kuramları bağlamında Türkiye’de gazeteciliğın mesleki kimlik sorunu ve bir alan araştırması (Tez No. 315768) [Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yüksel, G. (1998), Sosyal Beceri Envanterinin Türkçe’ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Cilt:2, Sayı:9, 39-48
- Yüksel, G. (1998). Sosyal beceri envanterinin Türkçe’ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (9), 39-48.
- Zeidner, M., Roberts, R. D. and Matthews, G. (2002). “Can emotional intelligence be schooled? A critical review”. *Educational Psychologist*, 34 (4), 215-231.

